

Rozvoj kreativních klastrů jako nástroje zvýšení konkurenceschopnosti měst

Ing. Lukáš Danko, Ph.D.

Teze disertační práce

Teze disertační práce

**Rozvoj kreativních klastrů jako nástroje zvýšení
konkurenceschopnosti měst**

**Creative cluster development as a tool to increase competitiveness of
cities**

Autor: **Ing. Lukáš Danko, Ph.D.**

Studijní program: P6208 Management a ekonomika

Studijní obor: 6208V038 Management a ekonomika

Školitel: doc. Ing. Jozef Habánik, Ph.D.

Konzultant: RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.

Oponenti: prof. RNDr. René Matlovič, Ph.D., LL.M.
doc. Ing. Jitka Kloudová, Ph.D.

Zlín, listopad 2017

© Ing. Lukáš Danko, Ph.D.

Vydala **Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně** v edici **Doctoral Thesis Summary**.
Publikace byla vydána v roce 2017

Klíčová slova: *Kreativní klastr, kreativní průmysly, konkurenceschopnost, rozvoj*

Key words: *Creative cluster, creative industries, competitiveness, development*

Plná verze disertační práce je dostupná v Knihovně UTB ve Zlíně.

ISBN 978-80-7454-705-8

OBSAH

ZOZNAM OBRÁZKOV	4
ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK	5
ABSTRAKT	6
ABSTRACT	7
1. ÚVOD	8
2. PROBLEMATIKA ROZVOJA KLASTROV A KKP	9
3. CIEĽ PRÁCE A METÓDY SPRACOVANIA	11
3.1 Nastavenie cieľov a výskumných otázok práce	11
3.2 Metodika spracovania	12
3.3 Kvantitatívne mapovanie priestorového rozloženia KKP	13
3.3.1 Výsledky kvantitatívneho mapovania	13
3.3.2 Zhrnutie kvantitatívneho mapovania prirodzených klastrov	21
3.4 Kvalitatívna analýza rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrových organizácií	23
3.4.1 Výsledky a diskuzia kvalitatívnej analýzy rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrových organizácií	23
3.4.2 Zhrnutie kvalitatívnej analýzy rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrových organizácií	29
4. NÁVRHOVÁ ČASŤ	30
4.1 Sieťová analýza potenciálnej členskej základe klastrovej organizácie	30
4.2 Klastrová organizácia a podporné mechanizmy	32
5. PRÍNOS PRÁCE PRE VEDU A PRAX	34
5.1 Prínos pre vedu	35
5.2 Prínos pre prax	35
6. ZÁVER	36
7. SEZNAM LITERATÚRY	38
8. PUBLIKAČNÍ AKTIVITY AUTORA	40
9. ODBORNÝ ŽIVOTOPIS	41

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obr. 2-1 Interdisciplinárny rámec štúdia rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrov na úrovni miest. Zdroj: vlastné spracovanie.....	11
Obr. 3-1 Lokálna priestorová autokorelácia kreatívnych priemyslov 1993-2004. Zdroj: vlastné spracovanie.....	14
Obr. 3-2 Lokálna priestorová autokorelácia kreatívnych priemyslov 2004-2015. Zdroj: vlastné spracovanie.....	15
Obr. 3-3 Lokálna priestorová autokorelácia kreatívnych priemyslov 2015. Zdroj: vlastné spracovanie.....	16
Obr. 3-4 Lokálna priestorová autokorelácia kultúrnych priemyslov 1993-2004. Zdroj: vlastné spracovanie.....	17
Obr. 3-5 Lokálna priestorová autokorelácia kultúrnych priemyslov 2004-2015. Zdroj: vlastné spracovanie.....	18
Obr. 3-6 Lokálna priestorová autokorelácia kultúrnych priemyslov 2015. Zdroj: vlastné spracovanie.....	19
Obr. 3-7 Lokálna priestorová autokorelácia kultúry 1993-2004. Zdroj: vlastné spracovanie.....	20
Obr. 3-8 Lokálna priestorová autokorelácia kultúry 2004-2015. Zdroj: vlastné spracovanie.....	21
Obr. 3-9 Lokálna priestorová autokorelácia kultúry 2015. Zdroj: vlastné spracovanie.....	21
Obr. 3-10 Schéma vzniku a podpory rozvoja klastrových organizácií KKP, v rámci podpory konkurencieschopnosti. Zdroj: vlastné spracovanie.....	26
Obr. 4-1 Analýza sietí potenciálnych členov klastrovej organizácie (design). Zdroj: vlastné spracovanie.....	31

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

BSK	Bratislavský samosprávny kraj
COSME	Competitiveness of Enterprises and SMEs
CBD	Central Business District
DCMS	Department of Culture, Media and Sports
EBN	European Business Network
ECA	European Cluster Alliance
ECEI	European Cluster Excellence Initiative
EK	Európska Komisia
EU	Európska únia
GIS	Geografický informačný systém
HDP	Hrubý domáci produkt
KKP	Kultúrne a kreatívne priemysly
LAU2	Local Administrative Unit
LISA	Local indicators of Spatial Association
MSP	Malé a stredné podniky
NIS	National Innovation Systems
NUTS	Nomenclature of territorial units for statistics
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OSZČ	Osoba samostatne zárobkovo činná
RIS3	Regional Innovation System
SAID	Slovenská asociácia interiérových dizajnérov
SCD	Slovenské centrum designu
ŠUSR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
ŠÚV	Škola úžitkového umenia
TH	Tripple-Helix
QH	Quadruple-Helix
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UNESCO Organization	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ÚGDS	Únia grafických dizajnérov Slovenska
VaV	Veda a výskum
VŠVU	Vysoká škola výtvarného umenia

ABSTRAKT

Koncept rozvoja klastrov a klastrových politík je aktuálnou témou na medzinárodnej úrovni (iniciatívy Európskej komisie a OECD) vo vzťahu rozvoju regiónov a zvyšovania konkurencieschopnosti. Podpora rozvoja klastrov je opatrením posilnenia a šírenia inovačných aktivít, ktoré presahujú hranice regiónov. V nadväznosti na kultúrne a kreatívne priemysly (KKP) možno sledovať zmeny z dôsledku rozvoja digitálnych médií a technológií, v rozmedzí kreatívnej ekonomiky. Súčasne sa jedná o hospodársku oblasť, ktorá generuje približne 3% HDP EU, a zároveň je súčasťou stratégie Európa 2020, pričom špecifikum spočíva vo fakte, kedy kritickú masu tvoria prevažne mikrofirmy a MSP. V tomto kontexte sa ponúka príležitosť k identifikácii prirodzených klastrov a hodnotenia rozvoja klastrových organizácií v tejto oblasti, v spojení s iniciatívami EU a zvyšovania konkurencieschopnosti miest a regiónov za účelom ich hospodárskeho rastu. V nadväznosti na predchádzajúce zistenia, je cieľom dizertačnej práce navrhnutie metodických odporúčaní pre identifikáciu prirodzených klastrov v oblasti KKP na území Slovenskej republiky a hodnotenia podmienok rozvoja kreatívnych klastrových organizácií na urbánnej úrovni. Práca v návrhovej časti predkladá koncept vytvorenia kreatívneho klastru designu v podmienkach bratislavského metropolitného regiónu za účelom zvýšenia jeho konkurencieschopnosti, ako inovatívny rozvojový prvok v zmysle absencie kreatívnych klastrov na území Slovenskej republiky. Za účelom naplnenia cieľov práce je využitá kombinácia metód kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumu, a to najprv prostredníctvom exploračnej analýzy priestorových dát pri zohľadnení prírodných a spoločensko-ekonomických geografických podmienok rozloženia KKP. Ďalej za využitia kvalitatívnych metód, konkrétne zakotvenej teórie, k odhaleniu a hodnoteniu mechanizmov rozvoja klastrových organizácií KKP a vonkajších procesov, ktoré ich ovplyvňujú. V rámci kvantitatívnej analýzy, boli identifikované a vysvetlené priestorové vzorce prirodzených kreatívnych klastrov, ktoré sú spojené s neoklasickými a kvantitatívnymi konceptami teórie regionálneho rozvoja (konkrétne aglomeračné a urbanizačné výhody), ekonomickej geografie, v kontexte distribúcie a priestorovej organizácie ekonomických aktivít. Súčasne sú empirické poznatky spojené s teoretickými východiskami klastrov, ako nástroja rozvoja jak nodálnych, tak administratívne vymedzených regiónov, kreatívnej ekonomiky a konceptom smart špecializácie miest a regiónov. V kontexte kvalitatívneho výskumu sú zistenia spojené s transferom skúseností v oblasti vzniku a rozvoja klastrových organizácií KKP, v kontexte hierarchického prístupu riadenia verejnej podpory klastrov a KKP, v spojitosti na úrovne makro (EU), mezo (národná) a mikro (mestská) prístupov a špecifiká governance (quadruple-helix model). Vedeckým prínosom práce je teda rozšírenie diskusie teoretických prístupov rozvoja a podpory klastrov a KKP, na príklade Slovenskej republiky a zároveň členov V4, ktoré zdieľajú spoločné socio-ekonomické charakteristiky post-socialistických krajín strednej Európy.

ABSTRACT

The concept of cluster development and cluster policies, are topics of recent of both academic and industry debates. Furthermore, there are target of various international initiatives of regional development and increasing competitiveness (European Commission and OECD). Support for cluster development is a measure to strengthen and disseminate innovation that go beyond the borders of administrative regions. Thus, the cultural and creative industries (CCI) are also affected, mainly due to changes resulting from the digital media and technologies within creative economy. Simultaneously, the CCI is an progressive economic area that accounts for about 3% of the EU GDP, and is a part of the Europe 2020 strategy. Specifics of the CCI are reflected in their critical mass, with high share of micro-enterprises and SMEs. Moreover, there is an opportunity to identify their natural clusters and assess the development of cluster organizations, in order to increase competitiveness of cities and regions, along with the EU initiatives for economic growth. Therefore, a methodology is proposed to deliver recommendations for identifying natural clusters in the CCI, and to assess conditions for the creative cluster organizations development, at the urban level in Slovakia. Proposal is focused on case study of first creative cluster organization in Slovakia within Bratislava metropolitan region in order to increase its competitiveness, due to the lack of creative cluster organizations in the study area. A combination of quantitative and qualitative research methods is used in to meet aforementioned objectives. The methods consists of Exploratory spatial data analysis (ESDA) with respect to socio-economic conditions of the CCI. Furthermore, the grounded theory was selected as qualitative methodology in order to discover and evaluate mechanisms for development of the CCI cluster organizations. The grounded theory also provided insight into external processes that affect the CCI cluster organizations. The quantitative analysis identified spatial patterns of natural clusters that are associated with neoclassical and quantitative concepts of the regional development theories, and spatial distribution of economic activities with respect to economic geography. Furthermore, empirical findings are linked to the theoretical background of clusters as a tool for the development of both nodal and administrative regions, creative economy, and smart specialization of cities and regions. The qualitative analysis was carried out in order to transfer experience regarding formation and development of the CCI cluster organizations. Furthermore, this part was handled in the context of public support, governance and its approach towards the CCI, on macro, mezo and micro levels. Scientific contribution of the thesis is raising awareness and benefiting the discussion regarding theoretical approach towards cluster development in the CCI, within specific study area of Slovakia and members of the Visegrád Four, who share similar socio-economic conditions of post-socialist countries in Central Europe.

1. ÚVOD

Problematika kreatívnych priemyslov predstavuje sťaženie v nadväznosti na konkrétne definície a vymedzenie, z hľadiska rôznorodosti teoretických prístupov. K prvotnému kroku k identifikácii konceptu prispel Department for Culture, Media and Sport (1998), s predstavením odvetví, ktoré majú svoj pôvod v individuálnej tvorivosti, zručnosti, talentu, pričom majú potenciál pre dosiahnutie blahobytu a tvorby pracovných miest. Jedná sa o oblasť, ktorá je založená na využívanie duševného vlastníctva. Avšak v rámci znalostne orientovanej spoločnosti dochádza k modifikáciám a rozšíreniu spomínaného konceptu, v nadväznosti na sektor médií a kultúry. Dochádza tak k prepojeniu kreatívnych priemyslov s kultúrou, pričom sa vyvinula oblasť kultúrnych a kreatívnych priemyslov (Flew, 2013). Rozšírenie spomínaných ekonomických aktivít o vzdelávanie, súkromné a verejné služby, viedlo ku vzniku kreatívnej ekonomiky (Howkins, 2011).

Aj napriek rozdielnostiam z hľadiska rôznorodosti prístupov k kreatívnym priemyslom, možno sledovať spoločný fakt, ktorý spočíva vo využívaní ľudskej kreativity, ktorá sa považuje za ďalší výrobný faktor (Florida, 2002). Otázkou v súvislosti s definíciou kultúrnych a kreatívnych priemyslov je súčasne aj ich mapovanie, kde je totožne možné sledovať rôznorodosť prístupov, najmä v spojitosti s priestorovým rozložením. Z toho dôvodu sa koncept KKP skúma, v súvislosti s oblasťami kreatívneho mesta a milieu (Landry, 2012) a prirodzených, prípadne inštitucionalizovaných kreatívnych klastrov (Meier zu Kocker, 2012). Z hľadiska mapovania a vymedzenia klastrov KKP, sa predkladá príležitosť identifikácie špecifik, v porovnaní s tradičnými klastrami. V súčasnosti bolo odhalené, že prirodzené klastre KKP vznikajú najmä v mestských oblastiach (Lazzeretti, 2012) v nadväznosti na produkciu kreatívnych tovarov a služieb, ich absorpčnú kapacitu a vzdelanostnú štruktúru. Ďalším faktorom je intenzita a hustota interakcie aktérov KKP, pričom mestá figurujú, ako zdroje koncentrácie produkcie a odbytu. Otázkou však je, aký je dopad klastrov KKP na zvyšovanie konkurencieschopnosti, najmä v oblasti tvorby pridanej hodnoty výrobkov a služieb (neštandardizovanej produkcie), v rámci kreatívnej ekonomiky a rozvoji miest a regiónov.

Súčasne je príležitosť skúmať spomínanú problematiku, z pohľadu managementu a governance, najmä v spojitosti s úlohou verejnej správy, v oblasti podpory klastrov KKP. Význam skúmanej oblasti je podporený iniciatívami medzinárodných organizácií, ako EU a OECD, ktoré aktívne pristupujú k posilneniu a šíreniu inovačných aktivít, ktoré presahujú hranice regiónov. V podmienkach EU sa súčasne vyvíja tlak na podporu klastrových aktivít a KKP, z dôsledku dynamických zmien oblastí digitálnych médií a využívania technológií, ktoré sa stali súčasťou programov Kreatívna Európa a Horizon 2020. Podľa EU sa jedná o hospodársku oblasť, ktorá generuje približne 3% HDP EU a zasahuje do problematiky rozvoja MSP, ako hnacieho motora hospodárskeho

rastu EU. Spomínané oblasti zasahujú do socio-ekonomického rozvoja študovaného prostredia (Slovenskej republiky), kde boli vyvinuté kroky k vymedzeniu oblasti KKP (správa o stave a potenciáli kreatívneho priemyslu na SR), súčasne s iniciatívami ministerstva kultúry. Naskytuje sa tak príležitosť, v podobe identifikácie špecifik priestorového rozloženia prirodzených kreatívnych klastrov a odhalenia možnosti rozvoja klastrových organizácií, v kontexte podpory konkurencieschopnosti miest. Súčasne je možnosť navrhnutia klastrovej organizácie ako prípadovej štúdie, vzhľadom na absenciu klastrovej organizácie, v porovnaní s ostatnými členmi Vyšehradskej štvorky (V4).

2. PROBLEMATIKA ROZVOJA KLASTROV A KKP

V rámci skúmania teoretického rámca problematiky klastrov a kreatívnych priemyslov, je možné sledovať základné princípy, ktoré sú zamerané na vývojovú trajektóriu teoretických konceptov regionálneho rozvoja. Z historického hľadiska sa jedná o základné prístupy, so zameraním na oblasť konvergenencie (autori Perloff, Solow, Williamson) a divergencie (autori Dixon, Kaldor, Myrdal), spoločne s aglomeračnými výhodami (Myrdal, 1957), v kontexte ekonomických aktivít. V prípade prepojenia teórie regionálneho rozvoja, je dôraz kladený aj na difúzie inovácií a prelievanie znalostí, v spojitosti s klastrami. Na základné teoretické princípy nadväzuje problematika ekonomickej geografie, ako disciplíny, so zameraním na lokalizáciu, distribúciu a priestorové rozloženie ekonomických aktivít v spojitosti s klastrami (Porter, 1996; Malmberg a Maskell, 2002). Klastrové aktivity podporujú regionálnu integráciu a špecializáciu, spoločne s rozvojom ľudských zdrojov, v rámci členskej základne (Pešić a Panić, 2012). Regionálne klastre dokážu svojimi aktivitami v oblasti vedy a výskumu zabezpečiť inovácie, ktoré sa dokážu šíriť v rámci priestoru. V kontexte spolupráce s vedecko-výskumnými inštitúciami dokážu zabezpečiť efektívny tok znalostí, z dôvodu väzieb klastrov a verejných inštitúcií. V kontexte KKP, je následne predstavené odvetvie kultúrnej geografie, ktorá je spojená s kultúrnym obratom, teda chápaním kultúry, ako zdroja pre hospodársky rast a rozvoj, prostredníctvom kultúrneho kapitálu a znalostí (Flew, 2010). Spoločne so zmenou chápania kultúry súvisí aj rozvoj kreatívnej ekonomiky, ktorou podstatou je využívanie ľudskej kreativity, ako zdroja tvorenia hodnoty, v porovnaní s tradičnými zdrojmi, ako sú pôda, práca a kapitál (Howkins, 2002; Kloudová, 2010). V kontexte rozvoja kreatívnej ekonomiky boli predstavené kultúrny a kreatívne priemysly, najmä ich podstata a zameranie na priestorové aspekty a lokalizáciu. Problematika KKP obsahuje rôznorodé pohľady na ich definíciu a špecifiká, v nadväznosti na súčasný vývoj. Zároveň je venovaná pozornosť východiskám priestorového rozloženia, so zameraním na rozvoj kreatívnych klastrov, v nadväznosti na prepojenie znalostnej ekonomiky, kreativity, inovácií a ich zakorenenie v lokálnej histórii (Flew, 2013).

V prípade perspektívy managementu problematiky klastrov, možno sledovať spojitosti so základnými konceptami regionálnej politiky, ktorá spočíva

v kombinácii zámerov dlhodobých rozvojových trajektórií a súčasne stratégií, ako zvýšiť produktivitu a inovačnú aktivitu. Súčasne predstavuje regionálna politika nástroj hospodárskej súdržnosti, v rámci vzájomnej integrácie a podpory menej rozvinutým regiónom. (Habánik, Hošťák a Kútik, 2013). Na regionálnu politiku nadväzuje politika klastrová, ktorá je orientovaná na problematiku rozvoja klastrov a klastrových iniciatív. Podľa Pavelkovej et al (2009) spočíva obsah klastrovej politiky, v rôznorodých aktivitách, stratégiách, programoch a postupoch, ktoré predstavujú oporu, pre socio-ekonomický výhody, plynúce z existencie klastrov. Všetky plánovacie kroky klastrovej politiky, by mali byť v súlade so strategickým cieľom, rozpočtom a časovým rámcom. V kontexte klastrovej politiky sú predstavené jednotlivé prístupy a nástroje podpory rozvoja klastrov. S nadväznosťou na podporu zvyšovania oblasti konkurencieschopnosti, je rozpracovaná oblasť smart špecializácie, najmä v spojitosti s problematikou inovačných aktivít, znalostí a spolupráce aktérov, s dôrazom na priestorové usporiadanie a špecifiká. S nadväznosťou na KKP sú predstavený teoretický rámec kultúrnej politiky a governance kultúry, ktoré spoločne upravujú možnosti podpory produkcie, distribúcie a spotreby kultúrne statky a služby v súčasnosti. Kultúrna politika je v spojitosti s KKP plní podpornú funkciu, na základe aktivít, právnych predpisov a programov, ktoré sú zamerané na reguláciu, právnu ochranu a finančnú podporu kreatívnych priemyslov, kultúrnych priemyslov a oblasti kultúry. Vplyvom globalizácie sa základné oblasti umenia a kultúry, v rámci politického plánovania kultúrnej politiky rozšírili o kultúrne aktivity, ktoré podľa Throsbyho (2010) zasahujú do nasledujúcich oblastí ako film, vysielanie, médiá, móda, design, architektúra, turizmus, urbánne plánovanie, regionálny rozvoj a medzinárodný obchod. Súčasne sa podporila mobilita kapitálu a práce oblasti kultúry medzi krajinami a regiónmi, pričom sa vyvinul globalizovaný trh s kultúrnymi statkami. Oblasť governance KKP nadväzuje na problematiku kultúrnej politiky, pričom sa vzťahuje na kategóriu spoločenských faktov, konkrétne na procesy interakcie a rozhodovania medzi aktérmi, ktorí sú zapojení do riešenia spoločného problému (Hufty, 2011). Spoločná interakcia jednotlivých skupín vedie k vytvoreniu, rozvoji, udržaniu, prípadne reprodukcii spoločenských noriem, ktoré sú hlavnou podstatou kultúrnej oblasti. V rámci dizertačnej práce je cieľom prispieť k nastaveniu opatrení riadenia kultúrnych a kreatívnych klastrov, pri rešpektovaní ich špecifik. Vertikálne pohľady študovanej problematiky možno sledovať v nasledujúcich obrázkoch, ktoré spoločne vytvárajú interdisciplinárny rámec štúdia rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrov, v kontexte konkurencieschopnosti na úrovni miest.

V rámci interdisciplinárneho rámca dochádza k prelínaniu oblastí geografie, ekonómie, managementu, verejnej správy a konceptu KKP. Spomínané koncepty spoločne vedú k zohľadneniu problematiky ekonomických aktivít v priestore, so zameraním na oblasť kultúry a miest, v spojitosti s problematikou konkurencieschopnosti. Jednotlivé koncepty sú ukotvené v teóriách regionálneho rozvoja. V kontexte ekonomických aktivít je v rámci kultúrneho obratu zameranie

na oblasť KKP a miest. V spojitosti s managementom je identifikované prepojenie na rozvoj spomínanej oblasti s prvkami governance a podpornými mechanizmami (politiky a programy) klastrov a KKP.

Obr. 2-1 Interdisciplinárny rámec štúdia rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrov na úrovni miest. Zdroj: vlastné spracovanie.

3. CIEĽ PRÁCE A METÓDY SPRACOVANIA

Nastavenie cieľov a metód práce je navrhnuté tak, aby prispelo k rozšíreniu poznania problematiky, v kontexte teoretických konceptov a súčasne praktických prínosov, pri rešpektovaní doterajšieho vývoja a kritického zhodnotenia jednotlivých prístupov. Ciele a metódy sú spracované s odkazom na interdisciplinárny rámec štúdia rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrov, najmä na jeho prieniky.

3.1 Nastavenie cieľov a výskumných otázok práce

Hlavným cieľom dizertačnej práce je navrhnutie metodiky mapovania, hodnotenia a podpory rozvoja kreatívnych klastrov na urbánnej úrovni, v kontexte konkurencieschopnosti miest, v nadväznosti na zvyšujúcu sa podporu kreatívnych odvetví zo strany EU (Creative Europe, Horizon 2020) a pri zohľadnení špecifík predchádzajúceho vývoja krajín V4 v podobe transformácie ekonomík, z centrálne plánovaných na tržné a zároveň k prehlbujúcim disparitám medzi

hlavnými a ostatnými mestami. Cieľom z hľadiska vyhodnotenia rozvoja, je predstavený návrh založenia klastru designu na podporu zvýšenia konkurencieschopnosti v podmienkach bratislavského metropolitného regiónu, kde sa sústreďuje kreativita v podmienkach Slovenskej republiky, a rovnako aj väzbou na metropolitné regióny Viedne a Budapešti.

Podľa stanovených cieľov boli navrhnuté výskumné otázky a štatistická hypotéza dizertačnej práce, ktoré nadväzujú na poznatky kritickej literárnej rešerše odborných publikácií zameraných na kvantitatívnu a kvalitatívnu analýzu, spoločne so zdrojmi pokrývajúcich oblasť KKP a klastrov, a zároveň aj jednotlivých programov a politík zameraných na podporu rozvoja klastrov. Ciele práce sú založené na koncepte cielenej podpory zakladania a rozvoja klastrov z verejných zdrojov, ktoré sú súčasťou špecifických programov a politík na regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni. V kontexte kvantitatívneho výskumu sa sleduje priestorové rozloženie kreatívnych priemyslov v priestore a formy klastrovania na urbánných, prípadne regionálnych úrovniach. V rámci kvalitatívneho výskumu sa pozornosť smeruje na atribúty možnosti rozvoja (bariéry, príležitosti a špecifiká), súčasne s jednotlivými fázami klastrov, v nadväznosti na konkrétne druhy podpory.

Výskumná otázka O1: Aká je podoba priestorového rozloženia KKP na území Slovenskej republiky, v nadväznosti na možnosti nastavenia podporných mechanizmov klastrových organizácií v tejto oblasti?

- **Hypotéza (H0):** Priestorové zoskupenie subjektov KKP je náhodné, bez významných priestorových vzorcov.

Výskumná otázka O2: Kto býva iniciátorom a aké sú motívy (špecifiká) vzniku kultúrnych a kreatívnych klastrových organizácií?

Výskumná otázka O3: Aké faktory ovplyvňujú rozvoj kultúrnych a kreatívnych klastrových organizácií?

3.2 Metodika spracovania

Pre naplnenie hlavného cieľa je stanovená nasledujúca metodika, ktorá je postavená na základe prístupu zmiešaných výskumných metód (mixed methods research). V rámci kombinácie metódik, sa jedná v prvom rade o kvantitatívne šetrenie (preskúmanie), ktoré je doplnené o detailnejšie kvalitatívne prešetrenie (viď Pickard, 2013). Podľa Tashakkori a Teddlie (2010) a Pickard (2013) sa jedná o výskum zameraný na zber, analýzu a interpretáciu kvantitatívnych a kvalitatívnych dát, v rámci skúmania jedného fenoménu (javu). V prípade výskumu zmiešaných metód sú identifikované minimálne dve fázy, kde na kvantitatívnu následne nadväzuje časť kvalitatívna. Jednotlivé fázy môžu prebiehať súčasne, alebo následne. V rámci dizertačnej práce je aplikovaný

prístup sekvenčného využitia, čo v skutočnosti tvorí prístup čiastočnej kombinácie metód, v nadväznosti na zmiešanie v rámci interpretácie dát (viď Leech, Onwuegbuzie, 2009). Z časového hľadiska sa realizuje prvotne kvantitatívna analýza, zameraná na identifikáciu prirodzených kreatívnych klastrov, ktorá je následne doplnená o kvalitatívnu analýzu rozvoja organizácií kreatívnych klastrov a aktérov KKP. V kontexte vyvodzovania záverov, je dôležité rovné postavenie oboch prístupov, v rámci realizácie výskumného cieľu.

3.3 Kvantitatívne mapovanie priestorového rozloženia KKP

Kvantitatívna analýza je prvým prístupom z hľadiska kombinácie výskumných metód a spočíva v identifikácii prirodzených kreatívnych klastrov, na základe mapovania ich štruktúry na urbánne, prípadne regionálne, v kontexte ich priestorových vzorcov. Teoretickým východiskom kvantitatívneho analýzy pre mapovanie, je klasifikácia podľa Martin a Sunley (2003), ktorá vymedzuje kvantitatívne mapovanie klastrov na základe kolokácie (co-location) firiem a zamestnanosti, v nadväznosti na spoločné siete a interakcii medzi aktérmi KKP. Z hľadiska koncepcnej hĺbky sa jedná o priestorovú analýzu, ktorá je v kontexte náročnosti merania kvantitatívneho charakteru. V prípade empirickej potreby je ko-lokácia vedie k nepriamym dôkazom, ktoré majú v rámci práce charakter priestorových vzorcov. Kvantitatívna analýza priestorového rozloženia KKP na Slovensku, je realizovaná na základe prieskumnej analýzy priestorových dát (ESDA). ESDA je zbierka techník, určených na popis a vizualizáciu priestorového rozmiestnenia, priestorových odklonov (outlier), objavenie vzorcov priestorovej asociácie, klastrov a navrhnutie priestorových režimov, alebo inej formy priestorovej heterogenity (viď Anselin, 1998).

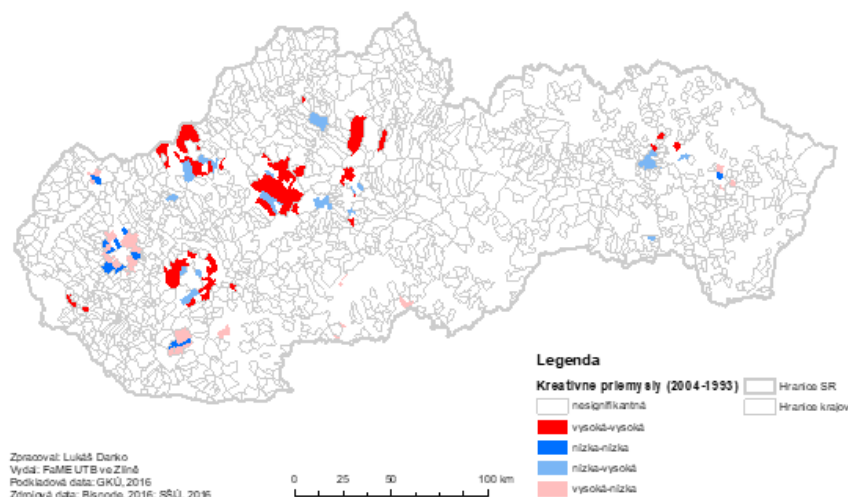
3.3.1 Výsledky kvantitatívneho mapovania

Výsledky kvalitatívneho mapovania priestorového rozloženia KKP nadväzujú na overenie nulovej hypotézy o náhodnosti priestorového zoskupenia javov (subjektov KKP), spojené s geografickými vlastnosťami študovaného prostredia, bez významných priestorových vzorcov. Z hľadiska postupnosti sa primárne identifikuje globálna priestorová autokorelácia a následne jej lokálna stránka, pre odhalenie lokálnych špecifik priestorových vzorcov.

V prípade sledovania vývoja oblasti kreatívnych priemyslov v rokoch 2004 a 1993, možno sledovať negatívnu hodnotu Globálneho Moranovho $I = -0.0020$, čo znamená, že vysoké hodnoty sa odďaľujú od ostatných vysokých hodnôt, a majú tendenciu sa pridružovať k nízkym hodnotám, v kontexte koncentrácie sledovaného javu. V prípade kreatívnych priemyslov, sa však globálna hodnota približuje k 0, čo naznačuje vyváženosť pozitívneho a negatívneho vektorového súčinu. Pri simulácii 10^5 permutácií, nie je štatisticky významné p -value = 0.4511, čo verifikuje nulovú hypotézu o náhodnom priestorovom rozložení sledovaného javu, teda je výsledkom náhodných priestorových procesov.

Sledovaný priestorový vzorec môže byť súčasne záverom úplnej priestorovej náhodnosti (complete spatial randomness).

Avšak v prípade lokálnej priestorovej korelácie v sledovaných obdobiach 2004 a 1993, možno sledovať štatisticky významné lokálne priestorové vzorce, najmä v prípade koncentrácie vysokých hodnôt (vysoká-vysoká hodnota) v nasledujúcich mestách a susedných mestách (k-nearest neighbor) Nitra (multimédia), Trenčín (textilný priemysel), Prievidza (priemyselný dizajn), Ružomberok (textilný priemysel) a Prešov (textilný priemysel), ktoré možno považovať za prirodzené klastre hodnôt sledovaného javu, v rokoch 2004 a 1993.

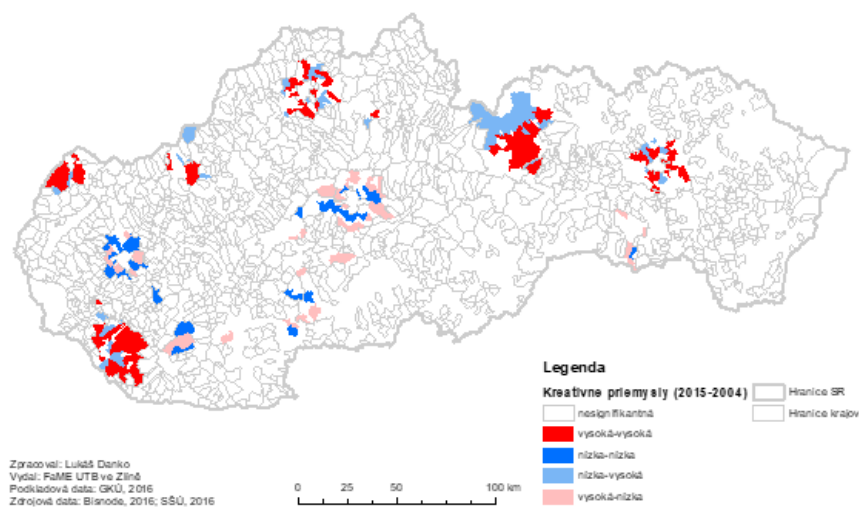

Obr. 3-1 Lokálna priestorová autokorelácia kreatívnych priemyslov 1993-2004. Zdroj: vlastné spracovanie

V prípade sledovania vývoja oblasti kreatívnych priemyslov v rokoch 2015 a 2004, možno sledovať pozitívnu hodnotu Globálneho Moranovho $I = 0.0159$, čo znamená, že vysoké hodnoty sa koncentrujú v blízkosti s vysokými hodnotami, a nízke hodnoty majú tendenciu sa koncentrovať v blízkosti nízkych hodnôt, v kontexte koncentrácie sledovaného javu. V prípade kreatívnych priemyslov, sa však globálna hodnota približuje k 0, čo naznačuje vyváženosť pozitívneho a negatívneho vektorového súčinu. Pri simulácii 10^5 permutácií, je štatisticky významné p-value = 0.0302, čo falzifikuje nulovú hypotézu o náhodnom priestorovom rozložení sledovaného javu, ktoré nie je výsledkom náhodných priestorových procesov. Súčasne je hodnota Z-score = 1.9753, čo znamená, že priestorové rozloženie vysokých/nízkych hodnôt v dátovom súbore, je viac priestorovo zoskupené, ako by tomu bolo predpokladané pri náhodných priestorových procesoch.

Pri lokálnej priestorovej autokorelácii v sledovaných rokoch 2004 a 1993, možno sledovať štatisticky významné lokálne priestorové vzorce, najmä v prípade koncentrácie vysokých hodnôt (vysoká-vysoká hodnota) v nasledujúcich mestách a najbližších susedoch (k-nearest neighbor) Holíč (textilný priemysel), Skalica (polygrafický priemysel), Dunajská Streda (cestovný

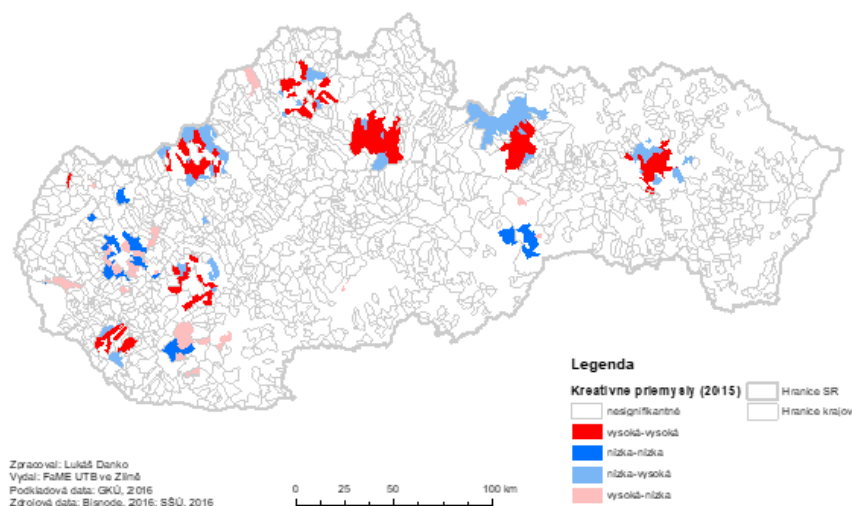
ruch), Žilina (textilný priemysel), Poprad (priemyselný design), Prešov ktoré možno považovať za prirodzené klastre hodnôt sledovaného javu, v rokoch 2015 a 2004.

Obr. 3-2 Lokálna priestorová autokorelácia kreatívnych priemyslov 2004-2015. Zdroj: vlastné spracovanie

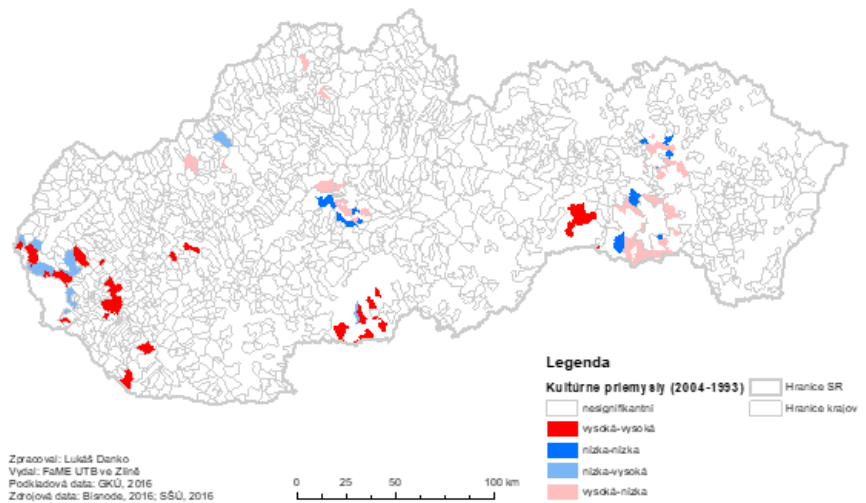
V prípade sledovania súčasného stavu kreatívnych priemyslov (2015), možno sledovať pozitívnu hodnotu Globálneho Moranovho $I = 0.0156$, že vysoké hodnoty sa koncentrujú v blízkosti s vysokými hodnotami, a nízke hodnoty majú tendenciu sa koncentrovať v blízkosti nízkych hodnôt, v kontexte koncentrácie sledovaného javu. V prípade kreatívnych priemyslov, sa však globálna hodnota približuje k 0, čo naznačuje vyváženosť pozitívneho a negatívneho vektorového súčinu. Pri simulácii 10^5 permutácií, je štatisticky významné p -value = 0.0290, čo falzifikuje nulovú hypotézu o náhodnom priestorovom rozložení sledovaného javu, ktoré nie je výsledkom náhodných priestorových procesov. Súčasne je hodnota Z -score = 1.9515, čo znamená, že priestorové rozloženie vysokých/nízkych hodnôt v dátovom súbore, je viac priestorovo zoskupené, ako by tomu bolo predpokladané pri náhodných priestorových procesoch.

Pri lokálnej priestorovej autokorelácii v súčasného stavu kreatívnych priemyslov, možno sledovať štatisticky významné lokálne priestorové vzorce, najmä v prípade koncentrácie vysokých hodnôt (vysoká-vysoká hodnota) v nasledujúcich mestách a najbližších susedoch (k-nearest neighbor) Holíč (polygrafický priemysel), Nitra (multimédiá), Dunajská Streda (cestovný ruch), Žilina (textilný priemysel), Poprad (priemyselný design), Prešov ktoré možno považovať za prirodzené klastre hodnôt sledovaného javu, v súčasnej dobe (2015).

Obr. 3-3 Lokálna priestorová autokorelácia kreatívnych priemyslov 2015. Zdroj: vlastné spracovanie

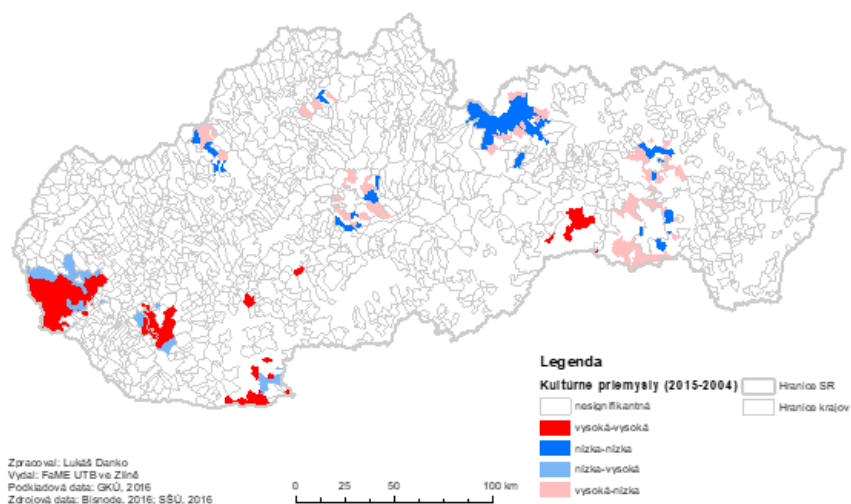
V prípade sledovania sektoru kultúrnych priemyslov v rokoch 2004 a 1993, možno sledovať negatívnu hodnotu Globálneho Moranovho $I = -0.0155$, čo znamená, že vysoké hodnoty sa oddiaľujú od vysokých hodnôt a koncentrujú sa v blízkosti nízkych hodnôt. V prípade kultúrnych priemyslov, sa však globálna hodnota približuje k 0, čo naznačuje vyváženosť pozitívneho a negatívneho vektorového súčinu. Pri simulácii 10^5 permutácií, je štatisticky významné p-value = 0.0146, čo falzifikuje nulovú hypotézu o náhodnom priestorovom rozložení sledovaného javu, ktoré nie je výsledkom náhodných priestorových procesov. Pri lokálnej priestorovej autokorelácii v kultúrnych priemyslov v rokoch 2004 a 1993, možno sledovať štatisticky významné lokálne priestorové vzorce, najmä v prípade koncentrácie vysokých hodnôt (vysoká-vysoká hodnota) v nasledujúcich mestách a najbližších susedoch (k-nearest neighbor) najmä v okolí Bratislavy s nadväznosťou na multimédia a infraštruktúru pre kreatívne priemysly (Pezinok, Šamorín, Stupava, Svätý Jur), Galanta, Veľký Meder, Zlaté Moravce (výroba obuvi, priemyselný design), Lučenec (multimédia, textilný priemysel), Rožňava, Prešov ktoré možno považovať za prirodzené klastre hodnôt sledovaného javu.

Obr. 3-4 Lokálna priestorová autokorelácia kultúrnych priemyslov 1993-2004. Zdroj: vlastné spracovanie

V prípade sledovania sektoru kultúrnych priemyslov v rokoch 2015 a 2004, možno sledovať pozitívnu hodnotu Globálneho Moranovho $I = 0.0018$, čo znamená, že vysoké hodnoty sa koncentrujú v blízkosti vysokých hodnôt v priestore a nízke hodnoty v blízkosti nízkych hodnôt. V prípade kultúrnych priemyslov (2015 a 2004, sa však globálna hodnota približuje k 0, čo naznačuje vyváženosť pozitívneho a negatívneho vektorového súčinu. Pri simulácii 10^5 permutácií, nie je štatisticky významné p -value = 0.3200, čo verifikuje nulovú hypotézu o náhodnom priestorovom rozložení sledovaného javu, teda je výsledkom náhodných priestorových procesov. Sledovaný priestorový vzorec môže byť súčasne záverom úplnej priestorovej náhodnosti (complete spatial randomness).

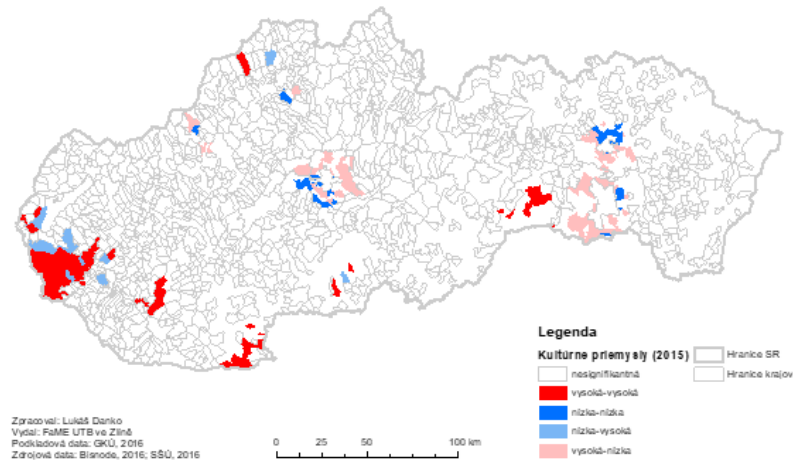
Avšak, v kontexte lokálnej priestorovej autokorelácie v kultúrnych priemyslov v rokoch 2015 a 2004, možno sledovať štatisticky významné lokálne priestorové vzorce, najmä v prípade koncentrácie vysokých hodnôt (vysoká-vysoká hodnota) v nasledujúcich mestách a najbližších susedoch (k-nearest neighbor) Bratislava (infraštruktúra), Galanta (hudba), Komárno (spisovatelia), Levice (herectvo), Rožňava, Prešov, Košice (kultúrna infraštruktúra), ktoré možno považovať za prirodzené klastre hodnôt sledovaného javu.

Obr. 3-5 Lokálna priestorová autokorelácia kultúrnych priemyslov 2004-2015. Zdroj: vlastné spracovanie

V prípade sledovania súčasného stavu kultúrnych priemyslov (2015), možno sledovať negatívnu hodnotu Globálneho Moranovho $I = -0.0063$, čo znamená, že vysoké hodnoty sa oddiaľujú od ostatných vysokých hodnôt, a majú tendenciu sa pridružovať k nízkym hodnotám, v kontexte koncentrácie sledovaného javu. V prípade súčasnej situácie kultúrnych priemyslov, sa však globálna hodnota približuje k 0, čo naznačuje vyváženosť pozitívneho a negatívneho vektorového súčinu. Pri simulácii 10^5 permutácií, nie je štatisticky významné p -value = 0.2472, čo verifikuje nulovú hypotézu o náhodnom priestorovom rozložení sledovaného javu, teda je výsledkom náhodných priestorových procesov. Sledovaný priestorový vzorec môže byť súčasne záverom úplnej priestorovej náhodnosti (complete spatial randomness).

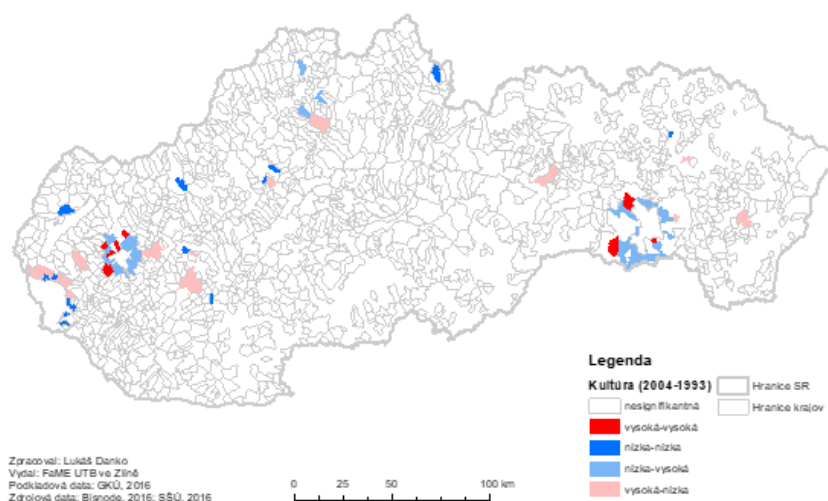
Pri lokálnej priestorovej autokorelácii v súčasného stavu kultúrnych priemyslov (2015), možno sledovať štatisticky významné lokálne priestorové vzorce, najmä v prípade koncentrácie vysokých hodnôt (vysoká-vysoká hodnota) v nasledujúcich mestách a najbližších susedoch (k-nearest neighbor) Bratislava (divadlo, remeslá), Nitra (divadlo), Dunajská Streda, Bytča, Prešov (divadlo), ktoré možno považovať za prirodzené klastre hodnôt sledovaného javu, v súčasnej dobe (2015).

Obr. 3-6 Lokálna priestorová autokorelácia kultúrnych priemyslov 2015. Zdroj: vlastné spracovanie

V prípade sledovania sektoru kultúry v rokoch 2004 a 1993, možno sledovať negatívnu hodnotu Globálneho Moranovho $I = -0.0219$, čo znamená, že vysoké hodnoty sa oddiaľujú od vysokých hodnôt a majú tendenciu sa koncentrovať v blízkosti nízkych hodnôt. V prípade kultúry (v rokoch 2004 a 1993), sa však globálna hodnota približuje k 0, čo naznačuje vyváženosť pozitívneho a negatívneho vektorového súčinu. Pri simulácii 10^5 permutácií, je štatisticky významné p -value = 0.0008, čo falzifikuje nulovú hypotézu o náhodnom priestorovom rozložení sledovaného javu, ktoré nie je výsledkom náhodných priestorových procesov. Súčasne je hodnota Z -score = -2.5485, čo znamená, že priestorové rozloženie vysokých/nízkych hodnôt v dátovom súbore, je viac priestorovo rozptýlené, ako by tomu bolo predpokladané pri náhodných priestorových procesoch.

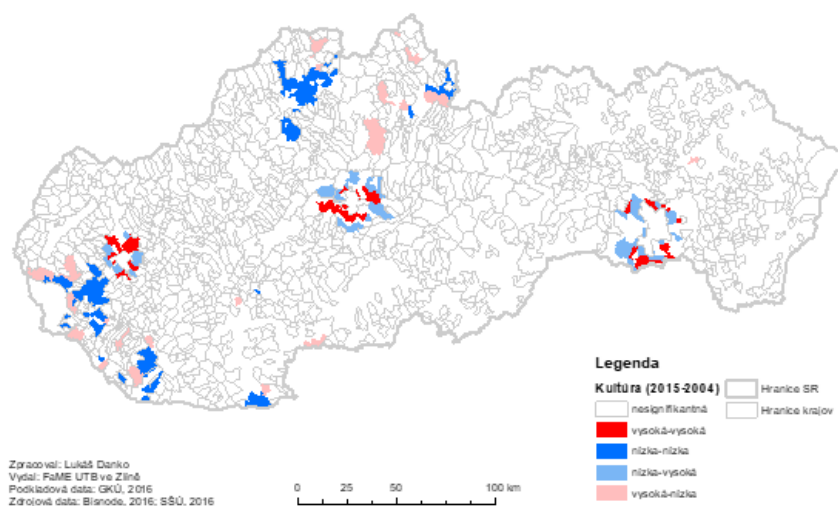
Pri lokálnej priestorovej autokorelácii v kultúrnych priemyslov v rokoch 2004 a 1993, možno sledovať štatisticky významné lokálne priestorové vzorce, najmä v prípade koncentrácie vysokých hodnôt (vysoká-vysoká hodnota) v nasledujúcich mestách a najbližších susedoch (k-nearest neighbor) Stupava, okolie Trnavy (Cífer, Biely Kostol - hudba), Moldava nad Bodvou, Gelnica, ktoré možno považovať za prirodzené klastre hodnôt sledovaného javu.

Obr. 3-7 Lokálna priestorová autokorelácia kultúry 1993-2004. Zdroj: vlastné spracovanie

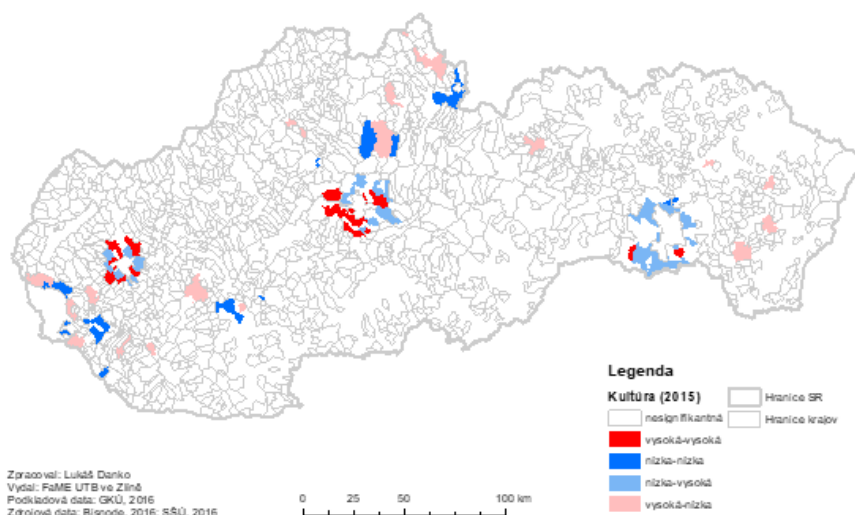
V prípade sledovania sektoru kultúry v rokoch 2015 a 2004, možno sledovať negatívnu hodnotu Globálneho Moranovho $I = -0.0078$, čo znamená, že vysoké hodnoty sa oddiaľujú od vysokých hodnôt a majú tendenciu sa koncentrovať v blízkosti nízkych hodnôt. V prípade kultúry (v rokoch 2015 a 2004), sa však globálna hodnota približuje k 0, čo naznačuje vyváženosť pozitívneho a negatívneho vektorového súčinu. Pri simulácii 10^5 permutácií, je štatisticky významné p -value = 0.1896, čo verifikuje nulovú hypotézu o náhodnom priestorovom rozložení sledovaného javu, teda je výsledkom náhodných priestorových procesov. Sledovaný priestorový vzorec môže byť súčasne záverom úplnej priestorovej náhodnosti (complete spatial randomness).

Pri lokálnej priestorovej autokorelácii kultúry v rokoch 2015 a 2004, možno sledovať štatisticky významné lokálne priestorové vzorce, najmä v prípade koncentrácie vysokých hodnôt (vysoká-vysoká hodnota) v nasledujúcich mestách a najbližších susedoch (k-nearest neighbor) Trnava, Banská Bystrica (divadlo, hudba), Košice (kultúrna infraštruktúra) ktoré možno považovať za prirodzené klastre hodnôt sledovaného javu.

Obr. 3-8 Lokálna priestorová autokorelácia kultúry 2004-2015. Zdroj: vlastné spracovanie

V prípade sledovania sektoru kultúry v súčasnosti (2015), možno sledovať negatívnu hodnotu Globálneho Moranovho $I = -0.0167$, čo znamená, že vysoké hodnoty sa oddiaľujú od vysokých hodnôt a majú tendenciu sa koncentrovať v blízkosti nízkych hodnôt. V kontexte kultúry a súčasného obdobia, sa však globálna hodnota približuje k 0, čo naznačuje vyváženosť pozitívneho a negatívneho vektorového súčinu. Pri simulácii 10^5 permutácií, je štatisticky významné p-value = 0.0087, čo falzifikuje nulovú hypotézu o náhodnom priestorovom rozložení sledovaného javu, ktoré nie je výsledkom náhodných procesov. Pri lokálnej priestorovej autokorelácii kultúry v rokoch 2015 a 2004, možno sledovať štatisticky významné lokálne priestorové vzorce, najmä v prípade koncentrácie vysokých hodnôt (vysoká-vysoká hodnota) v nasledujúcich mestách a najbližších susedoch (k-nearest neighbor) Trnava (divadlo), Banská Bystrica a Košice (kultúrna infraštruktúra), ktoré možno považovať za prirodzené klastre hodnôt sledovaného javu.

Obr. 3-9 Lokálna priestorová autokorelácia kultúry 2015. Zdroj: vlastné spracovanie

3.3.2 Zhrnutie kvantitatívneho mapovania prirodzených klastrov

Kvantitatívne mapovanie bolo primárne realizované na zhodnotenie prirodzených klastrov na študovanom území (Slovenská republika) na základe diferencionálnej priestorovej autokorelácie, kde bolo z hľadiska postupnosti realizovaný jej globálny prístup, zameraná na analýzu celkového sledovaného prostredia a následne lokálny prístup, pre zhodnotenie lokálnych špecifik. Dátový súbor bol zostavený na základe trojsektorovej tabuľky, konkrétne kreatívne priemysly, kultúrne priemysly a kultúra, tak aby boli zachytené komerčné aj nekomerčné odvetvia KKP. Pre zhodnotenie časovo-priestorového vývoja, boli zvolené tri obdobia 1993, 2004 a 2015. Z hľadiska dostupnosti dát, sa jedná o roky rozdelenia Československa, vstupu Slovenska do EÚ a súčasné obdobie. Vo všetkých sektoroch možno sledovať rozdiely globálneho (bodový diagram)

a lokálneho (kartodiagram) prístupu na identifikáciu prirodzených klastrov a ich sledovaných hodnôt v priestore.

Prvou sledovanou oblasťou bol časopriestorový vývoj kreatívnych priemyslov (2004 a 1993), kde sa verifikovala nulová hypotéza o náhodnom priestorovom rozložení v kontexte celého študovaného územia, avšak z lokálneho hľadiska sa identifikovali lokálne priestorové vzorce koncentrácie hodnôt, konkrétne v Nitre, Trenčíne, Prievidzi, Ružomberku, Prešove a zhodne pri ich susedoch. Naopak, časopriestorové rozloženie sledovaného javu v nasledujúcom období (2015 a 2004) bol identifikovaný prípad falzifikácie nulovej hypotézy o náhodnom priestorovom rozložení.

V kontexte lokálneho prístupu možno sledovať odlišnosti v porovnaní s predchádzajúcim obdobím, kde boli identifikované priestorové vzorce s vysokými hodnotami v prípade Žiliny, Popradu, Prešovu a ich susedoch. Súčasné obdobie (2015) kopíruje priebeh, s miernymi odlišnosťami, kde pribudli mestá Holíč a Dunajská Streda.

Druhou sledovanou oblasťou bol časopriestorový vývoj kultúrnych priemyslov (2004 a 1993), kde prišlo k falzifikácii nulovej hypotézy o náhodnom priestorovom rozložení, avšak globálny indikátor nadobudol negatívnu hodnotu, v rámci ktorého dochádza k odd'ľovaniu vysokých hodnôt. V kontexte lokálnej analýzy boli identifikované priestorové vzorce v mestách Stupava, Pezinok, Veľký Meder, Zlaté Moravce, Lučenec, Rožňava a zhodne pri ich susedoch. V nasledujúcom období (2015 a 2004) bola verifikovaná nulová hypotéza o náhodnom priestorovom rozložení, v kontexte celého (globálneho) študovaného územia, avšak z lokálneho hľadiska sa identifikovali lokálne priestorové vzorce koncentrácie hodnôt, konkrétne s odlišnosťami v mestách Bratislava, Galanta, Komárno, Levice, Prešov, Košice a zhodne pri ich susedoch. Rovnaký stav bol identifikovaný aj v prípade súčasného obdobia (2015), kedy bola rovnako verifikovaná nulová hypotéza o náhodnom priestorovom rozložení z globálneho hľadiska. V kontexte lokálnej analýzy boli identifikované priestorové vzorce, kde odlišnosťami prispeli koncentrácie vysokých hodnôt v mestách Veľký Krtíš (remeslá), Bytča a zhodne pri ich susedoch (z hľadiska komparácie s predchádzajúcim obdobím).

Tretou sledovanou oblasťou bol časopriestorový vývoj kultúry (2004 a 1993), kde prišlo k falzifikácii nulovej hypotézy o náhodnom priestorovom rozložení, avšak globálny indikátor nadobudol negatívnu hodnotu, v rámci ktorého dochádza k odd'ľovaniu vysokých hodnôt. V kontexte lokálnej analýzy boli identifikované priestorové vzorce koncentrácie vysokých hodnôt, v okolí Trnavy, Moldave nad Bodvou, Gelnici a zhodne ich susedoch. V nasledujúcom období (2015 a 2004), bola verifikovaná nulová hypotéza o náhodnom priestorovom rozložení, v kontexte celého (globálneho) študovaného územia, avšak z lokálneho hľadiska sa identifikovali lokálne priestorové vzorce koncentrácie hodnôt, konkrétne s odlišnosťami v mestách Trnava, Banská Bystrica, Košice a zhodne

ich susedoch. V kontexte súčasného vývoja (2015) bola falzifikovaná nulová hypotéza o náhodnom priestorovom rozložení, avšak globálny indikátor nadobudol negatívnu hodnotu, v rámci ktorého dochádza k odd'arovaniu vysokých hodnôt. V kontexte lokálnej analýzy boli identifikované podobné priestorové vzorce, ako v predchádzajúcom sledovanom období, s koncentráciou vysokých hodnôt v mestách Trnava, Banská Bystrica a zhodne ich susedoch.

3.4 Kvalitatívna analýza rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrových organizácií

V rámci kvalitatívneho hodnotenia rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrových organizácií za cieľom vytvorenia metodických odporúčaní, bola zvolená metóda zakotvenej teórie (grounded theory), ktorú vyvinuli Glaser, Strauss a Strutzel (1968). Jedná sa o systematickej prístup, ktorý je odvodený z dátových zdrojov kvalitatívneho charakteru. Dátový zdroj je v rámci hodnotenia vytvorený prostredníctvom semi-štrukturovaných rozhovorov s kompetentnými osobami z oblasti klastrov KKP. Pre podporu výsledkov jednotlivých rozhovorov bol využitý postup kritického incidentu (critical incident technique), ktorý podporuje respondentov v identifikácii špecifik, na základe dôrazu na identifikáciu príčiny a akcie počas konkrétneho prípadu (Coetzer a Redmond, 2011).

Ako uvádza Bowen (2006) zhromažďovanie dát, analýza a tvorba teórie stoja vo vzájomnom vzťahu. Zakotvená teória nespočíva v overovaní hypotéz, ale jej induktívna podstata vedie k objavovaniu, pochopeniu a interpretácii okolností výskumného kontextu. Interpretácia výskumného kontextu je dosiahnutá, na základe vyhľadávania konceptov a skutočností, prostredníctvom kódov, koncepcií a konečných kategórií (Allan, 2003). Glaser a Strauss (1967) zdôrazňujú dôležitosť konštantnej komparácie, v rámci analýzy dát. V kontexte predstavenia špecifik rozvoja a riadenia klastrov KKP, je prístup vytvorenia vysvetľujúcej teórie, ktorá je založená na interakcii medzi zhromažďovaním a analýzou dát (Urquhart, Lehmann a Myers, 2010), ktorá bola zvolená na vyhodnotenie výskumných otázok O2 a O3

Výhodou využitia metódy zakotvenej teórie spočíva v transfere reálnych skutočností zo študovanej oblasti (problematika klastrov). Podstatou zakotvenej teórie je určitý odraz dát, z ktorých sú vytvorené, v nadväznosti na koncepčné prvky, ktoré majú špecifický kontext a detaily, zatiaľ čo sú priamo spojené s dátami. V rámci predstavenia praktických a jednoduchých vyjadrení sa zakotvená teória radí do inovatívnych postupov smerujúcich k novým zisteniam (Thornberg, 2012). Práve z toho dôvodu sa jedná o potenciál objasnenia špecifik oblasti rozvoja a riadenia klastrov KKP a ich súvislosti s podporou konkurencieschopnosti miest.

3.4.1 Výsledky a diskuzia kvalitatívnej analýzy rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrových organizácií

V prípade kreatívnych klastrov boli identifikované základné parametre vzniku spoločne s motívmi, na ktoré následne nadväzujú oblasti faktorov rozvoja, a špecifik. Z hľadiska sledovanej problematiky bolo určené mikroprostredie, ktoré vplýva na konkurencieschopnosť klastrov a súčasne aj miest, v ktorých pôsobia, pričom súčasti mikroprostredia tvoria najmä externé podnikateľské subjekty (externá spolupráca), ktoré nie sú len zástupcami KKP, ale rovnako aj podporných a pridružených oblastí. Oblasť KKP súčasne ovplyvňuje verejný sektor a jeho prístup, pričom v niektorých podmienkach vystupujú špecifické programy a mechanizmy podpory KKP. V prípade kreatívnej triedy vystupuje v rámci mikroprostredia faktor geografickej vzdialenosti, ktorá sa premieta najmä do oblasti vzájomnej spolupráce, sieťovaní a zdieľaní znalostí. V nadväznosti na zdieľanie znalostí a podporu inovačných aktivít, bola identifikovaná prítomnosť vzdelávacích inštitúcií, ktoré svojim pôsobením prispievajú ku zvyšovaniu konkurencieschopnosti kreatívnych klastrov, na základe spoločných vzdelávacích programov a prístupom celoživotného vzdelávania (podpora podnikateľskej orientácie, nové trendy, prezentačné schopnosti a jazyky). Z hľadiska makroprostredia vystupuje faktor ekonomickej situácie, ktorá vplýva nie len na klastre, ale súčasne na oblasť KKP. Konkrétne sa jedná o špecializáciu a priemyselné zameranie v regióne a s ním spojené mechanizmy podpory oblasti KKP. Situácia, ktorá vplýva na pôsobenie klastrov, je odvodná od regionálnej politiky a štruktúry priemyslu. V makroprostredí vystupuje rovnako aj sociálne prostredie, ktoré v rámci KKP zahŕňa problematiku kreatívnej triedy a jej rozvoja, prípadne vytvorenia vhodných podmienok pre jej fungovanie, najmä na základe mäkkých faktorov pre život.

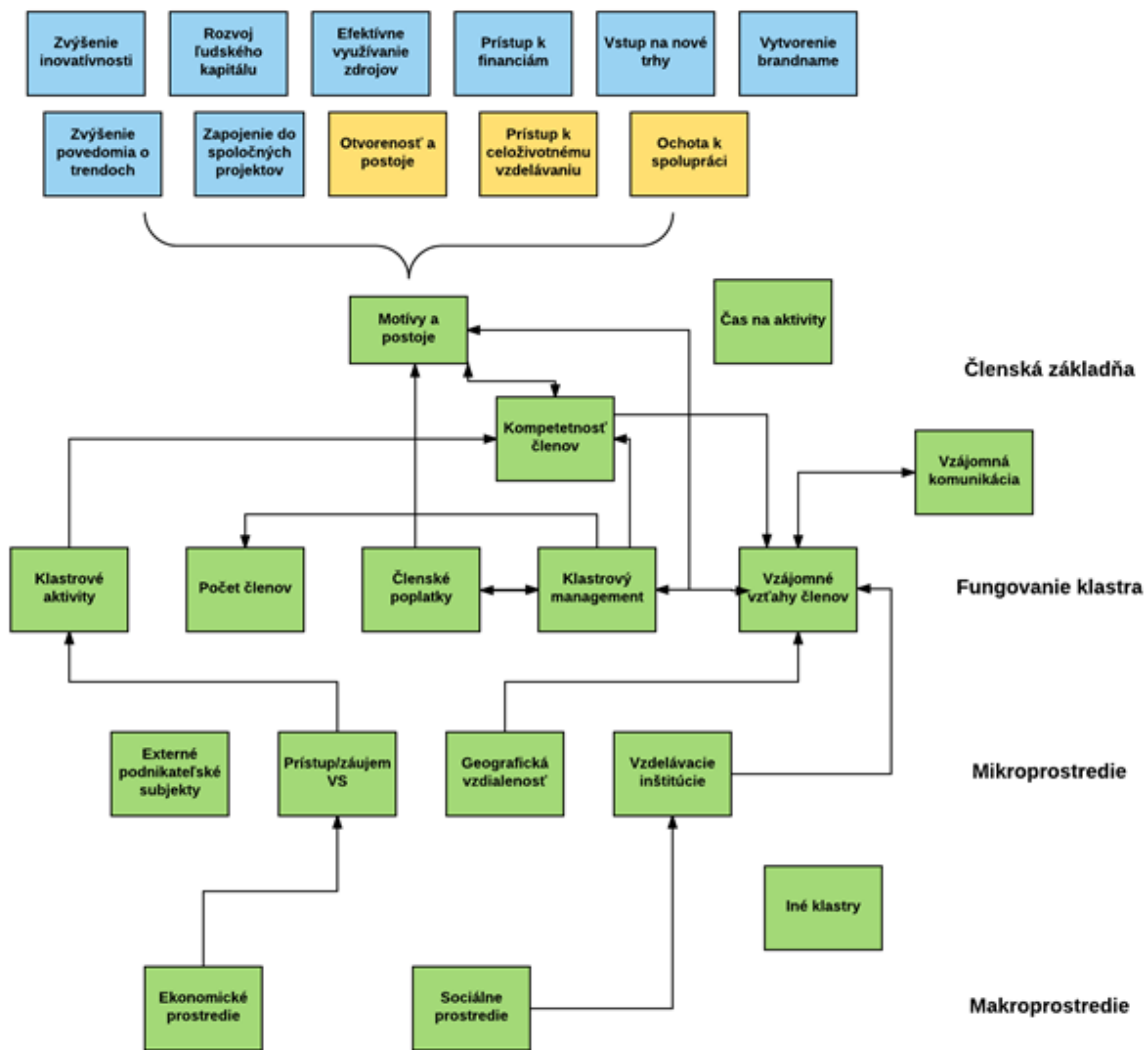
Motívy pre vznik sú rovnako ovplyvnené kompetentnosťou členov, kde bola identifikovaná stránka kvality nad kvantitou. Rovnaká stránka platí aj v prípade rozvoja, kde menší počet zainteresovaných členov spravidla vedie k jednoduchšej koordinácii jednotlivých aktivít (projekty) a transferu spoločných výsledkov do praxe (trh). Členské poplatky sú v rámci vzniku a rozvoja rovnako naviazané na motívy, pričom v niektorých prípadoch vystupovali, ako limitujúci prvok, no súčasne aj, ako možnosť autonómie. Autonómia bol spájaná najmä vo vzťahu s rozvojom klastrovej organizácie. Nezávislosť na verejných fondoch a podporných mechanizmoch predstavuje oblasti KKP možnosť diferenciacie a voľnosti, vzhľadom na fungovanie (obmedzenie regulácií).

V prípade motívov bola identifikovaná potreba sofistikovaného klastrového managementu, ktorý dokáže rozvíjať oblasť KKP, pričom býva spravidla problém špecializácie. Rovnako aj schopnosť managementu a kritickej masy klastrových organizácií spoločne vychádzať a podieľať sa na aktivitách (rozvojových, výskumných, vzdelávacích a pod.). Vzájomné vzťahy sa súčasne podieľajú na fungovaní klastrových organizácií, kde nezhodách, prípadne komplikáciách z hľadiska neštandardizovanej produkcie vystupuje vzájomná komunikácia a postoje, smerom k vytvoreniu kompromisov.

Z hľadiska fungovania a cieľeného rozvoja sa management klastrových organizácií zameriava primárne na organizáciu a podporu vzájomných aktivít členov. Tie sú spravidla zacielené na podporu konkurencieschopnosti (ekonomický aspekt - inovačné aktivity) a podporu kompetencií členov (spoločenský aspekt – vzdelávanie). Pričom v oblasti KKP sa vzdelávacie programy profilujú na podporu prezentačných schopností, využitie nových technológií a podpory podnikateľského zmýšľania. Klastrový management sa z hľadiska fungovania zameriava na udržanie aktívnej členskej základne, pričom spravidla rešpektuje základné motívy a postoje, v podobe kvality nad kvantitou.

Z mikroprostredia boli identifikované základné aspekty rozvoja klastrových organizácií, medzi ktoré patrí externá spolupráca, pričom spolupracujú nie len jednotlivé podnikateľské subjekty, ale aj externé klastrové organizácie (v nadväznosti na podporu oblasti kreatívnej ekonomiky). Avšak, v rámci externých podnikateľských subjektov bola zistená potreba ich prístupu. Aspekt geografickej dostupnosti sa rovnako objavuje aj v oblasti vzájomných vzťahov členov. V rámci mikroprostredia boli identifikovaný vplyv lokálnych vzdelávacích inštitúcií, ktoré prispievajú k rozvoji ľudského kapitálu, zvýšeniu inovatívnosti (najmä v spojitosti s využívaním nových technológií a postupov), prostredníctvom spoločných rozvojových projektov. Vplyv vzdelávacích inštitúcií bol predstavený aj v prípade vzájomných vzťahov, kedy na základe podpory spoločných projektov (aktivít). V prípade záujmu/prístupu lokálnych a regionálnych orgánov verejnej správy, možno sledovať spojitosti s aktivitami klastrových organizácií, ktoré sú spojené najmä s financovaním a spoločnej účasti na projektoch (z hľadiska viac-úrovňového financovania).

Záujem verejnej správy je spojený aj s podporou kompetentnosti členov a zvyšovaní konkurencieschopnosti, na základe podporných mechanizmov (poskytovanie voucherov) a vzdelávacích programov (zvyšovanie povedomia o kreatívnej ekonomike a klastroch).

Obr. 3-10 Schéma vzniku a podpory rozvoja klasťových organizácií KKP, v rámci podpory konkurencieschopnosti. Zdroj: vlastné spracovanie

Vznik klasťov

V rámci štruktúry členskej základne kultúrnych a kreatívnych klasťov, vystupujú najmä mikro a malé firmy, spoločne s osobami samostatne zárobkovo činnými (OSZČ/freelancers). Rozvoj klasťov sa tak môže odvíjať od spoločných aktivít, ktoré na základe svojej úspešnosti spravidla vedú smerom ku klasťovej excelencii, prípadne k úpadku. Z hľadiska V4, bola väčšina klasťov iniciovaná neziskovými organizáciami. Špecifickým faktom je, že vo väčšine prípadov sa jednalo o iniciatívu zdola (bottom-up), kedy sa jednotlivé organizácie spoločne podieľali na založení klasťu. Súčasne sa v kontexte iniciatívy členov k založení klasťov využíva analýza potrieb a motívov potenciálnych členov, ktoré sa realizujú prostredníctvom dotazníkov a rozhovorov. V rámci analýzy členskej základne sa využíva aj forma exkurzie v externých kultúrnych a kreatívnych klasťoch a lokálnych inštitúciách nepodnikateľského charakteru. Z hľadiska konkurenčného prostredia sa jedná o otvorenosť k podpore rozvoja oblasti

kultúrnych a kreatívnych priemyslov, spoločne so zvyšovaním povedomia o spomínanej oblasti (najmä smerom k inštitúciám verejnej správy).

Avšak, k založeniu nemuseli vždy predchádzať organizované aktivity, keďže z hľadiska pôsobenia a špecializácie môže byť vznik klastrových organizácií realizovaný prirodzene.

K založeniu klastrov KKP súčasne prispievajú rôzne subjekty, mimo neziskových organizácií, medzi ktoré patria firmy, individuálne jednotky (spravidla dizajnéri, umelci) a asociácie (podporné organizácie). Spomínané jednotky spája spoločný záujem pôsobiť, ako zjednotená platforma, ktorá má spravidla tri nasledujúce motívy:

- individuálny (zvyšovanie konkurencieschopnosti),
- spoločenský (podpora kreatívnej ekonomiky),
- objektívny (prístup k finančným zdrojom).

Z hľadiska komparácie klastrov KKP s tradičnými potvrdilo kvalitatívne šetrenie podobný prístup v podobe zvyšovania konkurencieschopnosti, spoločne s určitými špecifikami:

- znižovanie nákladov,
- získanie prístupu k zahraničným trhom, v prípade KKP však dôrazom na zahraničné exhibície, trhy a prezentačné cesty,
- rozvoj ľudských zdrojov,
- tvorba nových ideí (na základe spolupráce, VaV projekty),
- podpora KKP

Z hľadiska podpory atraktivity jednotlivých sektorov KKP možno sledovať rôznorodosť prístupov, avšak spoločným aspektom je komunikácia stakeholderov.

Aktivity klastrov KKP prispievajú k zvýšeniu atraktivity a reputácie medzi stakeholderami a súčasne aj výslednú identitu (brandname). Klastre KKP a ich členské základne sú primárne medzinárodne orientované a venujú pozornosť internacionalizačným aktivitám, opäť v kontexte podpory identity a brandname.

Rozvoj ľudského kapitálu

Rozvoj ľudského kapitálu a komunikácia, boli identifikované, ako základné motívy vzniku KKP, čo už v prípravnej fáze, tak aj počas samotného fungovania. Z hľadiska komunikačných kanálov sa realizuje najmä neformálna komunikácia stakeholderov, na základe rozhovorov, stretnutí, workshopov a exkurzií. Predmetom zdieľania znalostí je spravidla vysvetlenie základných prínosov oblasti klastrov a súčasne aj predstavenie možností podpory a rozvoja KKP, v kontexte zvýšenia konkurencieschopnosti. Z hľadiska komunikácie boli identifikované aktivity stakeholderov s regionálnymi orgánmi verejnej správy a vzdelávacími inštitúciami s cieľom zahájenia spoločných aktivít a spoločných projektov, spoločne s komercializáciou výstupov.

Faktory ovplyvňujúce rozvoj klastrov KKP

Faktory, ktoré ovplyvňujú rozvoj klastrov sa členia na interné a externé. Následne je možné oboje skupiny rozdeliť na subjektívne a objektívne. Medzi základné subjektívne interné faktory patria nasledovné:

- dôvera medzi členmi,
- otvorenosť novým myšlienkam,
- osobný prístup členov,
- brand name klastru.

Na druhej strane to vyvíja tlak na fungovanie klastrových organizácií z členských poplatkov, ktoré môžu do určitej miery obmedzovať potenciál rozvoja. Súčasne to znamená, že klastre sa zameriavajú na implementáciu menších projektov, ktoré si nevyžadujú výrazné finančné prostriedky, ale súčasne sa podieľajú na zvyšovaní konkurencieschopnosti, na základe inovačnej aktivity členskej základne. Zvyšovanie konkurencieschopnosti klastrov sa realizuje prostredníctvom podnikateľskej orientácia (business orientation) prostredníctvom vzdelávacích programov, tréningov, seminárov a workshopov. Orgány verejnej správy sa spravidla zameriavajú na podporu rozvoja klastrov a zvyšovania konkurencieschopnosti, na základe nasledujúcich prístupov:

- finančný - inovačné poukazy (vouchery),
- inštitucionálny - poskytovanie cenovo zvýhodnených priestorov (urbánna regenerácia),
- propagačný – reklama na národnej a medzinárodnej úrovni,
- vzdelávací – konzultácie a školenia.

Z hľadiska podpory konkurencieschopnosti boli identifikované základné faktory rozvoja klastrových organizácií. Úlohou klastrového managementu je aktívne zapájať členov do spoločných aktivít, s cieľom podpora inovačných činností spojených nie len s neštandardizovanou výrobou, ale súčasne aj s procesnými a otvorenými inováciami. Cieľom je súčasne zapájanie koncových užívateľov, v nadväznosti na quadruple-helix model. Aktivity, ktoré prispievajú k podpore konkurencieschopnosti klastrových organizácií KKP, je možné rozdeliť na vnútorné (mikroprostredie):

- Rozvoj ľudského kapitálu,
- sieťovanie, aktivity VaV,
- komercializácia výstupov,
- obchodná spolupráca,
- podporné aktivity,
- efektívne využívanie zdrojov,
- vstup na nové trhy (internacionalizácia).

A vonkajšie (makroprostredie):

- budovanie špičkového brand-name,
- medzinárodná propagácia,
- zvyšovanie povedomia o KKP,

- podpora komunitného rozvoja (urbánna regenerácia).

Vplyv klastrových organizácií KKP na podporu konkurencieschopnosti miest, možno sledovať v mikro aj makro prostredí. Aktívny prístup členskej základe a klastrového managementu spoločne vedie k naplňovaniu kritérií klastrovej excelencie (ECEI label), pričom v oblasti KKP možno sledovať vedľajšie vplyvy (v nadväznosti na makroprostredie). Z hľadiska ko-lokácie kreatívnych odvetví (Chapain, De Propriis) a kreatívnej triedy (Florida), v nadväznosti na zlepšenie životnej úrovne miest. Podpora KKP spoločne súvisí s cestovným ruchom a stratégiami podpory budovania image/brand mesta, napr. prostredníctvom hlavných miest kultúry EU (Košice 2013), kde sa v rámci konkurencieschopnosti podporujú oblasti kultúry (komercializácia), komunitný rozvoj a urbánna regenerácia (mäkké faktory), ktoré sú atraktívne z hľadiska medzinárodného turizmu a prísunu zahraničného kapitálu (investície).

3.4.2 Zhrnutie kvalitatívnej analýzy rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrových organizácií

V rámci kvalitatívnej analýzy boli vyhodnotené aspekty vzniku a rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrových organizácií, v rámci krajín V4, pričom predmetom bolo zodpovedať na výskumné otázky, aké sú motívy (špecifiká) vzniku kreatívnych klastrov a, aké faktory ovplyvňujú rozvoj klastrových organizácií. Súčasťou šetrenia boli klastre KKP, ktoré pôsobia v Poľsku a Maďarsku, pričom študovaná vzorka zahŕňala aj klastre, ktoré ukončili svoju pôsobnosť, aby bola podporená kredibilita a prenositeľnosť zistení.

V prípade KKP možno sledovať niektoré špecifické a súčasne aj zhodné motívy, postoje a špecifiká s tradičnými klastrami, v nadväznosti na vznik a rozvoj spomínanej problematiky. V prípade vzniku klastrov KKP, z hľadiska špecifik jedná konkrétne o vytvorenie špičkovej značky (brand name) s ktorou klastre pôsobia na národnej a medzinárodnej úrovni (podpora konkurencieschopnosti). Otvorenosť do spoločných aktivít bola identifikovaná, ako ďalší motív, najmä v spojitosti s neštandardizovanou výrobou oblasti KKP a podporou inovačných aktivít (open innovation, quadruple-helix). V prípade otvorenosti, ako postoja je súčasne aj záujem o nové idey a postupy, ktoré zároveň podporujú konkurencieschopnosť klastrov. Spoločným motívom je záujem o vstup na nové trhy, ktoré klastrom prinášajú nové možnosti seba prezentácie a uplatniteľnosti výstupov. Z hľadiska špecifik klastrov KKP bola predstavená tvorba a podpora rozvoja spoločnej identity, nie len ekonomického, ale aj spoločenského charakteru s nadväznosťou na urbánnu regeneráciu, prostredníctvom kreatívnej ekonomiky. Jedná sa o budovanie image oblasti KKP, klastrov a súčasne aj miest, kde pôsobia vo forme podpory konkurencieschopnosti. Motívy a špecifiká rozvoja oblasti tradičných a KKP možno sledovať na nasledujúcich schémach.

V problematike KKP sa pri zakladaní klastrov prikladá dôraz hlavne na interné faktory, ako vzájomná dôvera, najmä v prípade rôznorodosti odvetví a vzájomnej spolupráce a inšpirácie, pri neštandardizovanej produkcii. Zo subjektívneho hľadiska sa jedná o otvorenosť novým myšlienkam pri fungovaní a záujem o pracovné postupy (procesné inovácie), ktoré zameriavajú na oblasť spolupráce, nie len v rámci klastru (mikroprostredie). Na spoločnom úspechu sa rovnako podieľa aj osobný prístup, ktorý je podporený neformálnou komunikáciou (zdieľanie znalostí) a stretnutiami. Členská základňa klastrov KKP prikladá dôraz na budovanie spoločnej značky (brand name), čím zároveň podporuje aj internacionalizáciu, v podobe prezentácie na zahraničných výstavách, veľtrhoch a súťažiach. V prípade objektívneho hľadiska sa jedná najmä o kvalitu členskej základe, kde prevláda záujem o kvalitu nad kvantitou a súčasne aj možnosti rozvoja spoločných projektov. V rámci rozvoja boli identifikované primárne aktivity zamerané na rozvoj ľudského kapitálu, prostredníctvom vzdelávacích programov s cieľom podpory konkurencieschopnosti klastrovej organizácie. Súčasne sa aktivity smerujú k podpore sieťovania (networking/matchmaking) a budovania obchodnej spolupráce, v rámci klastrovej organizácie a rovnako aj externými partnermi, najmä v prípade technicky zameraných VaV projektoch a účasti na zahraničných výstavách a konferenciách (aktivity podporujúce internacionalizáciu klastrovej organizácie).

V kontexte externých faktorov sa identifikoval najmä záujem verejného sektoru o podporu oblasti KKP a klastrov, súčasne s ekonomickou situáciou (mikro) a prostredím. Z pohľadu externých faktorov boli identifikované primárne bariéry vzniku a rozvoja, ktoré spočívajú v strnulosti mechanizmu podpory, ktorá často nedokáže reagovať na reálne potreby, spoločne s byrokratickým zaťažením. V kontraste s bariérami verejnej podpory súčasne vzniká tlak na fungovanie klastrov na základe členských poplatkov, podporujúci aj limitujúci faktor. Avšak, na podporu samostatného fungovania sa v rámci klastrov KKP realizujú projekty zvyšovania konkurencieschopnosti na základe orientácie na podnikanie.

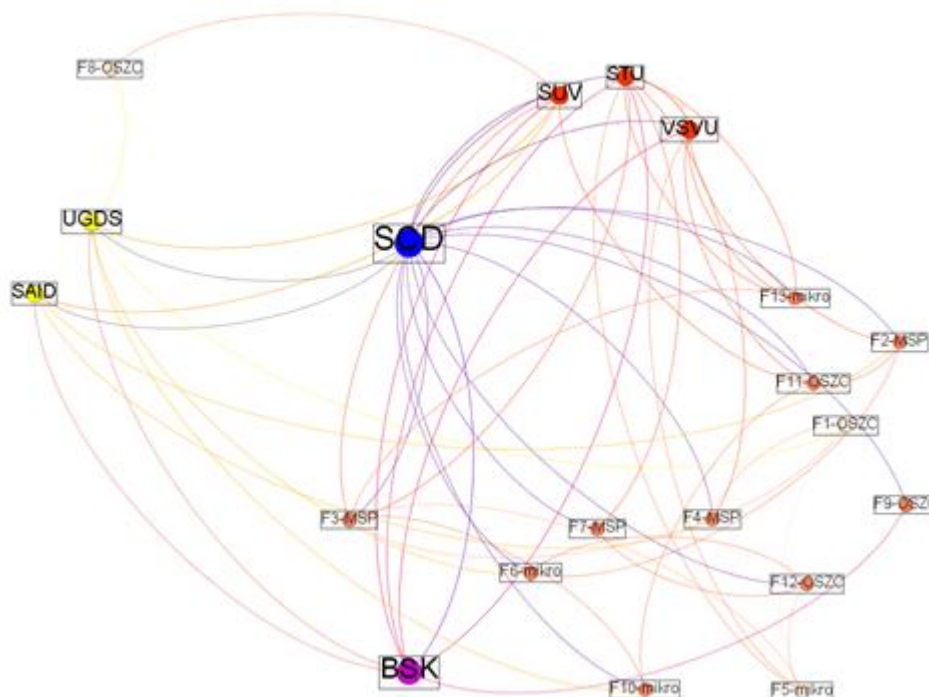
4. NÁVRHOVÁ ČASŤ

Dizertačná práca predkladá návrh kreatívnej klastrovej organizácie oblasti designu v bratislavskom metropolitnom regióne (BMR) v nadväznosti na výsledky kvantitatívneho mapovania priestorového rozloženia KKP a kvalitatívnej analýzy vzniku a rozvoja kreatívnych klastrových organizácií. Návrh predstavuje transfer zistených skutočností na základe metodických odporúčaní, na základe prípadovej štúdie (case study), s podporou kvantitatívnej a kvalitatívnej analýzy.

4.1 Siet'ová analýza potenciálnej členskej základe klastrovej organizácie

Prirodzené klastre predstavujú prvotný element v kontexte potenciálneho vytvorenia klastrovej organizácie (prítomnosť kritickej masy). V nadväznosti

kvalitatívne hodnotenie možno v prípade vzniku sledovať existenciu podpornej infraštruktúry (v prípade vzniku aj podpory rozvoja), ktorá spoločne s firmami tvorí základ, pre existenciu klastrových organizácií. Súčasne bola v kontexte vzniku identifikovaná potreba analýzy prostredia pre vznik klastrovej organizácie. Relatívne novou metódou pri hodnotení prostredia (vzťahov) medzi jednotlivými aktérmi kreatívnych priemyslov je možná za pomoci analýzy sociálnych sietí. Výhodou tejto metódy je grafické zobrazenie výsledkov analýzy, kde je predstavená sieť vzťahov, ktorá môže byť ďalej členená podľa intenzity, smerov, príčin a vlastností vzťahov, a rovnako môže stakeholderov v rámci siete identifikovať na základe ich kvalitatívnych (forma vlastníctva, odvetvie kreatívneho priemyslu, sídlo firmy podľa obce alebo regiónu) alebo kvantitatívnych charakteristík (veľkosť firmy podľa počtu zamestnancov, obratu, dĺžky pôsobenia na trhu). Spolu s grafickými výstupmi sú k dispozícii aj tabelárne hodnoty ukazujúce na silu väzieb medzi aktérmi v sledovanom prostredí a je tak vhodná pre identifikáciu kultúrnych a kreatívnych klastrov. Spomínaná metóda je zvolená nie len pre konkrétnu identifikáciu sietí medzi aktérmi designu v BMR.

Obr. 4-1 Analýza sietí potenciálnych členov klastrovej organizácie (design). Zdroj: vlastné spracovanie.

Z hľadiska analýzy sietí možno sledovať, že v prípade zdieľania informácií a znalostí figuruje centrum (hot-spot), ktoré je aktivitami spojené s predstaviteľmi neziskového aj ziskového sektora. Rovnako je faktom, že na základe siete je možné docieľiť kontakt na každý element, ktorý figuruje v oblasti designu v študovanom prostredí. Súčasne je možno sledovať zapojenie vzdelávacích inštitúcií, ktoré podporujú rozširovanie znalostí v rámci študijných oboroch a VaV projektoch, čím vzniká potenciál zapojenia sektora vzdelávania do klastrovej organizácie. V kontexte zapojenia vzdelávacích inštitúcií je rovnako

cieľom podpora inovačných aktivít (infraštruktúra) pre členskú základňu. Vzdelávaci sektor rovnako poskytuje základ pre vznik start-upov a spin-off firiem (viď Kind a zu Kocker, 2012), ktoré plnia funkciu zapojenia začínajúcich designérov a študentov. Kvantitatívne mapovanie odhalilo koncentráciu v okolí Bratislavy, v rámci metropolitného regiónu, čím návrh naplňuje kritérium existencie kritickej masy pre vznik organizácie. Transfer spomínaných skúseností do praxe tak znamená, že klastrová organizácia bude zasahovať aj mimo hranice hlavného mesta Bratislavy. V kontexte založenia bolo v rámci rozhovorov odhalené, že väčšina klastrových organizácií KKP vo V4, má tendenciu založenia, na základe vyhradenej právnej formy, zapísaním do obchodného registra. Práve z toho dôvodu sa za facilitátora klastrovej organizuje navrhuje design centrum, spoločne s VŠVU. V rámci facilitácie je nevyhnutné siet'ovanie potenciálnych partnerov, pričom obe inštitúcie majú prepojenie možnosti spojiť sa s kritickej masou (firmy, asociácie a pod.). V prípade oboch verejných inštitúcií by rovnako mala byť možnosť využitia spoločných priestorov pre zabezpečenie potrebnej infraštruktúry.

4.2 Klastrová organizácia a podporné mechanizmy

V prípade podpory zakladania klastrových organizácií možno sledovať rôznorodosť uchopenia spomínanej problematiky. Jedná sa prevažne o problematiku spojenú s vonkajšou formou organizácií, ktorá nemusí byť primárne usporiadaná ako klastrová organizácia. Najmä v spojitosti s KKP môžu vystupovať rôzne formy klastrových iniciatív. Najbežnejšou formou je univerzitné spin-off centrum, ktoré je vo všeobecnosti základným odrazovým mostíkom transfer skúseností zo štúdia do praxe, pre uplatnenie mladých talentov. Ďalší stupeň tvoria co-workingové centrá, ktoré slúžia pre zdieľanie prevádzkových nákladov. Co-workingové centrá sa vyskytujú aj vo forme inkubátorov, ako populárnej formy podpory vzniku klastrových iniciatív, pre združovanie podnikateľov rovnakého zamerania (design) Okrem prevádzkových nákladov sa jedná aj o zdieľanie technológií. Najrozvinutejšou formou je pôsobnosť klastrovej organizácie, ktorá zahŕňa predstaviťov oblasti designu, podpornej infraštruktúry, vzdelávacích inštitúcií a asociácií, za účelom nasledujúcich klastrových aktivít. V kontexte identifikovaných primárnych aktivít, by design klaster podporoval konkurencieschopnosť BMR v nasledujúcich oblastiach:

- **Vzdelávanie a zdieľanie znalostí**

V rámci vzdelávania sa je to najmä oblasť budovania kapacít, v spojitosti s podnikateľskými aktivitami - podpora podnikavosti kreatívnej triedy, s orientáciou na management a marketing, tržných mechanizmov a podpora využitia kreativity a talentu s celoživotným vzdelávaním. Zložkou pôsobenia design klasteru by súčasne bola aj podpora interdisciplinárnych vzdelávacích programov s vysokými a strednými školami (podpora vzdelávacej infraštruktúry).

- **Podpora podnikateľských aktivít**

V oblasti podnikania vytvoriť vhodné podmienky pre rozvoj oblasti designu a tým pádom aj pridružených odvetví kultúrnych a kreatívnych priemyslov. S oblasťou podnikania KKP súvisí najmä podpora duševného vlastníctva, tým pádom je úloha klastra vytvárať tlak k podpore legislatívnych úprav spomínanej oblasti. Súčasne však v spojitosti s propagáciou klastra a metropolitného regiónu súvisí aj podpora internacionalizačných aktivít, kde sa naskytuje príležitosť medzinárodnej prezentácie výsledkov produkcie (QH) na výstavách a veľtrhoch. S tým spojená tvorba špičkovej brandname, najmä v rozmedzí krajín strednej Európy a podpory fungovania „back-office“ pre podporu uplatnenia produkcie v dostupných oblastiach (zameranie sa na zahraničné trhy – Viedeň, Budapešť)

- **Tvorba pridanej hodnoty**

V oblasti tvorby pridanej hodnoty je najmä orientácia na využívaní nových technológií v produkcii tovarov a služieb, spoločne s tvorbou identity. V kontexte pridanej hodnoty a produktivity, by sa mal klaster súčasne zamerať podporu open inovácií, spoločne s koncovými užívateľmi a zavádzaním procesných inovácií, ako formy netechnologických inovácií. Pridaná hodnota v oblasti designu je súčasne produktovou inováciou, v nadväznosti na neštandardizovanú produkciu. V rámci podpory pridanej hodnoty, by sa klaster prispel k spill-over efektom. Spill-over efekt je možné sledovať najmä v spojitosti designu a ďalších priemyslov (tradičné, IT a pod), kde je potenciál spolupráce klastru a firiem BMR. Klastrové organizácie KKP majú súčasne potenciál podpory tvorby konkurenčných výhod a komercializácie produktov vzájomnej spolupráce kreatívnych a tradičných priemyslov.

- **Infraštruktúra**

V oblasti infraštruktúry by klaster mohol plniť funkciu urbánnej regenerácie, najmä zanedbaných verejných prostredí (využívanie dostupnejších verejných priestorov) a zvyšovanie atraktivity daných lokalít, v spojitosti s podporou cestovného ruchu. Urbánna regenerácia prostredníctvom KKP, predstavuje jeden z nástrojov, ako podporiť udržiavanie absolventov kreatívnych oborov v regióne a spoločne s podporou atraktivity pre prílev kreatívnej triedy (domácej aj zahraničnej). V kontexte podpory konkurencieschopnosti infraštruktúry, je potenciál spill-over efektu oblasti designu a ďalších priemyslov (najmä mimo kreatívnych priemyslov). Podpora infraštruktúry design klastru by mala byť smerovaná aj na oblasť spoločenských inovácií, ktoré sú zamerané na komunitný rozvoj (nefinančného charakteru).

Dôvod situovania návrhu vytvorenia klastrovej organizácie v rámci BMR, nadväzuje nie len na kvantitatívnu a kvalitatívnu analýzu, ale rovnako v nadväznosti na tvrdé faktory, ako dopravná infraštruktúra a dostupnosť, s funkciou „back-office“ pre odvetvie designu vo viedenskom metropolitnom regióne. Z hľadiska prepojenia na podporné mechanizmy KKP

a konkurencieschopnosti, sa jedná o Stratégiu rozvoja kultúry na SR 2014-2020, konkrétne jej funkčný model využitia kreativity a kultúry v hospodárskom rozvoji Slovenska. V prípade využitia kreativity a kultúry, má klaster designu ambíciu prispiet' rozvojom oblasti designu a pridružených odvetví, spoločne s podporou cestovného ruchu a zapojenia oblasti kultúry. Súčasne sa v rámci podporných programov odkazuje na program Znalostná spoločnosť v rámci stratégie EU pre Dunajský región a v neposlednom rade Kreativna ekonomika „Master plán“ 2013 – 2015. Súčasne je reakciou na Stratégia rozvoja kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike, konkrétne na:

- Opatrenie 1.1: Rozvoj fyzickej infraštruktúry (inkubátory, huby, klastre).
- Opatrenie 2.1: Vzdelávanie v oblasti kreativity.
- Opatrenie 2.3: Podpora rastu kvality ľudského kapitálu prostredníctvom mobility a prenosu vedomostí.

Konkurencieschopnosť mesta v oblasti designu je podporená na základe pôsobenia Slovenského Centra Designu ako hlavného piliera oblasti designu z hľadiska analýzy sietí, s možnosťami zapojenia firiem, neziskových organizácií (asociácie designu) a vzdelávacích inštitúcií (VŠVU, STU, ŠÚV) a súčasne aj medzinárodnej akcie Bratislava Design Week, ktorá je súčasťou partnerskej siete lokálnej designerskej scény s partnerskými festivalmi Vienna Design Week a Designblok Praha. Kritickú masu tvoria designéri v Bratislave a okolí v nadväznosti na VŠVU, konkrétne a obormi v grafický a priemyselný design. Pričom poloha hlavného mesta a kreatívneho klastra poskytuje možnosť internacionalizačných aktivít s metropolami Viedeň a Budapešť, ktoré v súčasnosti disponujú infraštruktúrou (výstavy, konferencie, trhy) a zázemím pre oblasť designu (akcie zamerané na design – designweek).

V prípade lokálnych podporných mechanizmov je klastrová organizácia reakciou na podporu kultúrneho a kreatívneho priemyslu, konkrétne v prípade:

- Podpora konkurencieschopnosti MSP v oblasti kreatívneho priemyslu v BSK.
- Zapájanie startupov do programov EÚ.
- Podpora existujúcich mikro, malých a stredných podnikov.

Súčasne by klastrová organizácia bola reakciou na Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Bratislavského samosprávneho kraja 2014-2020 (PHSR BSK), v rámci ktorého bola identifikovaná podpora kreatívneho priemyslu a výroby s vyššou pridanou hodnotou, najmä s nadväznosťou na design, software a IT. Štúdia Neulogy (2013) identifikovala BSK, ako kraj s najvyšším európskym indexom kreativity, čo potvrdzuje dominantné postavenie v rámci SR.

5. PRÍNOS PRÁCE PRE VEDU A PRAX

V záverečnej kapitole sú uvedené prínosy pre vedu, so zameraním na metodické odporúčania, ktoré sú predstavené na základe využitia multidisciplinárneho prístupu a súčasne kombinácie výskumných metód

a empirických zistení. V prípade teórie sa jedná o rozšírenie základných teoretických konceptov, ktoré sú spojené s problematikou rozvoja klastrov, prostredníctvom špecifických vzorcov rozmiestnenia KKP, s možnou generalizáciou zistení. Dizertačná práca súčasne predkladá prínosy pre prax, najmä v prípade transferu empirických poznatkov v nadväznosti na hierarchický prístup riadenia verejnej podpory a governance oblasti rozvoja klastrov a KKP, v kontexte zvyšovania konkurencieschopnosti miest a tvorby pozitívnych externalít v podobe urbánnej regenerácie.

5.1 Prínos pre vedu

Dizertačná práca v rámci teoretických prínosov predkladá rozšírenie základných konceptov, spojených s teóriami regionálneho rozvoja, ako základného piliera problematiky rozvoja klastrov. Metodické odporúčania sú v kontexte predstavenej teórie spojené s aglomeračnými a urbanizačnými výhodami a floridovým konceptom kreatívnej triedy, kde je prínosom prepojenie s problematikou nodálnych regiónov. Súčasne je prínosom využitie a rozšírenie teoretického konceptu ekonomickej geografie, v podobe prepojenia ekonomických aktivít a priestoru, so zameraním na identifikáciu špecifických vzorcov rozmiestnenia KKP a ich kolokalizácie, v spojitosti s problematikou klastrov, ako nástroja regionálneho rozvoja. V nadväznosti na empirické poznatky je prínosom prepojenie výsledkov kvantitatívneho výskumu s teoretickými východiskami kreatívnej ekonomiky a governance (oblasť verejnej podpory) v súvislosti rozvojom klastrov KKP a smart špecializácie miest a regiónov. Prínosom pre vedu je zároveň aj kombinácia 1. kvantitatívneho výskumu orientovaného na identifikáciu prirodzených klastrov na základe panelových dát prostredníctvom diferenčného globálneho a lokálneho indikátora priestorovej autokorelácie KKP a s tým spojenú identifikáciu prirodzených kreatívnych klastrov a 2. kvalitatívneho výskumu, založeného na zakotvenej teórii zamareného na odhalenie špecifik spojených so vznikom a rozvojom klastrových organizácií KKP a to v kontexte podpory konkurencieschopnosti miest. Z empirického hľadiska je prínosom obohatenie poznania rozvoja klastrov KKP o prípad Slovenskej republiky prostredníctvom analýzy a vyhodnotenia ich prirodzených klastrov v špecifických podmienkach tejto krajiny, v kontexte jej horizontálnej polohy, prírodných (geomorfologických) podmienok, sídelnej štruktúry, rozmiestnenia ekonomických aktivít (priemyslu, pokročilých obchodných služieb, infraštruktúry terciárneho vzdelávania), systémových podmienok (legislatíva a predchádzajúci spoločensko-politický vývoj).

5.2 Prínos pre prax

Metodické odporúčania mapovania priestorového rozloženia KKP a hodnotenie rozvoja kreatívnych klastrových organizácií predstavujú prínos pre praktické využitie v kontexte hierarchického prístupu riadenia verejnej podpory a governance (quadruple-helix), pri zohľadnení makro (EU), mezo (národná) a

mikro (mestská) úrovni. Transfer empirických zistení je zameraný na praktické využitie identifikácie prirodzených klastrov a rozvoja kultúrnych a kreatívnych klastrových organizácií, so zameraním na podporu konkurencieschopnosti miest a podpory výkonnosti a internacionalizácie oblasti KKP. V rámci dizertačnej práce je tak predstavená prípadová štúdia podpory zvýšenia konkurencieschopnosti, v kontexte vzniku a rozvoja kreatívnej klastrovej organizácie (Bratislavský metropolitný región). Avšak metodické odporúčania, môžu slúžiť aj ako nástroj pre kvalitatívne a kvantitatívne mapovanie kreatívnych klastrov v rámci krajín V4, v spojitosti s možnou implementáciou konceptu klastrov a KKP do stratégií rozvoja miest a inovačných stratégií, ako nástroj pre podporu ich konkurencieschopnosti a spolupráce, medzi jednotlivými odvetvami kreatívnych priemyslov, vrátane zapojenia zložiek terciárneho vzdelávania rozvoja regiónov a cestovného ruchu. Súčasne môže prispieť ako podklad, pre podporu rozvoja KKP a klastrových organizácií v podmienkach Slovenskej republiky, kde doposiaľ v porovnaní s Poľskom, Maďarskom a Českou republikou, nie sú prítomné. Súčasť metodických postupov hodnotenia rozvoja a identifikácie klastrov, bola uplatnená v rámci projektu Mapovania kultúrnych a kreatívnych priemyslov v ČR 2011-2015 (Instit umění – Divadelní ústav). Zároveň práca prinesie prvé hodnotenie spôsobu riadenia a rozvoja kreatívnych klastrov v krajinách V4. Práve spomínané empirické zistenia môžu slúžiť ako návod pre riadenie a organizáciu kreatívnych klastrov krajín V4, vzhľadom na to, že v prípade Poľska a Maďarska, už boli niektoré klastre ocenené známkou excelencie (bronze cluster excellence). Prínos pre prax bude rovnako spočívať v podobe podpory diskusie a zvyšovaní povedomia o problematike klastrov a stakeholderov, v súčasnom programovom období 2014-2020. V nadväznosti na governance predstavujú metodické odporúčania a príležitosť, pre vzdelávanie a tréning predstaviteľov verejnej správy (mestské a krajské úrady) v prípade využitia kultúrnych a kreatívnych klastrov v kontexte zvyšovania konkurencieschopnosti miest a urbánnej regenerácie.

6. ZÁVER

Problematika vymedzenia a mapovania konceptu KKP, je v súčasnosti aktuálnou témou, s nadväznosťou na multidisciplinárne prístupy výskumu spomínanej problematiky a súčasne aj jej praktické využitie. Súčasne do spomínanej problematiky prenikajú podporné mechanizmy KKP a klastrov, v rámci makro (EU, OECD, UNCTAD), mezo (národné) a mikro (mestá) úrovni. Práve z toho dôvodu vzniká príležitosť obohatenia paradigmatického prístupu vybraných teórií regionálneho rozvoja, v spojitosti s teoretickými prístupmi klastrov KKP. Súčasne, v rámci študovanej oblasti možno sledovať pomalší vývoj KKP, v rozmedzí znalostne orientovanej ekonomiky, v porovnaní so západnými krajinami EU a súčasne aj členmi V4.

Z toho dôvodu bolo hlavným cieľom dizertačnej práce navrhnutie metodických odporúčaní mapovania, hodnotenia a podpory rozvoja kreatívnych klastrov,

v kontexte konkurencieschopnosti miest. Súčasne bol cieľom aj návrh založenia klastrovej organizácie KKP, s odkazom na vývoj danej problematiky a podpory konkurencieschopnosti na študovanom prostredí. Výsledky práce slúžia k rozšíreniu základných teoretických konceptov aglomeračných a urbanizačných spojených s kreatívnou triedou, kde sa potvrdili závery Floridu (2002) a Lazzeretti (2008) o koncentrácii v urbanizovaných oblastiach. Súčasne boli v rámci ekonomických aktivít a priestoru (kolokácie) identifikované špecifické prirodzené klastre, na základe exploračnej analýzy priestorových dát, ktoré dopĺňajú zistenia analýzy bodových vzorcov Reháč a Chovanec (2012). Predovšetkým v oblasti rozšírenia poznatkov o špecifických vzoroch časového vývoja priestorového rozloženia KKP, docielenej analýzou panelových dát. V nadväznosti na identifikáciu klastrov KKP, dopĺňajú výsledky štúdie spracované Boix (Lazzeretti, 2012) a Slach, Koutský a Novotný (2013), dosiahnutých na základe využitia lokalizačného kvocientu. Z empirického hľadiska slúžia výsledky k rozšíreniu konceptu kreatívnej ekonomiky a governance, v spojitosti s rozvojom klastrov KKP a smart špecializácie miest a regiónov. V spomínanej súvislosti, boli zistené špecifiká vzniku a podpory rozvoja klastrových organizácií, teda oblasti, ktorá je v porovnaní s priemyselnými klastrovými organizáciami nedostatočne teoretizovaná. Prínosy plynú najmä z hľadiska rozšírenia výsledkov štúdií Meier zu Köcker a Rosted (2010), Kind a Meier zu Köcker (2012), najmä určením faktorov, ktoré prispievajú k podpore konkurencieschopnosti, medzi ktoré patria spoločné internacionalizačné aktivity, zdieľanie znalostí a spoločné projekty, v rámci kreatívneho milieua.

Limity práce sú spojené s problematikou vymedzenia kultúrnych a kreatívnych klastrov, ktorá ovplyvňuje metódy spracovania a samozrejme aj samotné výsledky. Obmedzenia sú súčasne spojené s dátovou základňou, jak kvantitatívnej, tak kvalitatívnej analýzy. V kvantitatívneho hľadiska sa jedná o využitie sekundárnych dát, ktoré nie sú úplne kompletne, a tak nie je možné dosiahnuť kompletne vstupných dát.

Súčasne sú identifikované limity z hľadiska exploračnej analýzy priestorových dát, spojené s nastavením priestorových váh, ktoré môžu ovplyvniť výsledky špecifických vzorcov, v študovanom prostredí. Z hľadiska nastavenia priestorových váh súčasne vzniká modifikovateľný priestorový problém (MUAP), ktorý je spojený s vplyvom tvarov a rozsahom agregátnej jednotky, pričom zhromažďovanie údajov závisí na voľbe spracovateľa. V spojitosti s analýzou boli zvolené polygóny, ako ohraničené rovinné údaje, v porovnaní s využitím adresných bodov (viď Reháč a Chovanec, 2012). Rovnako nie je možné na základe identifikácie priestorových vzorcov hľadať kauzálne vzťahy. Obmedzenia sú v neposlednej rade spojené aj s kvalitatívnou analýzou, kde v prípade zakotvenej teórie môže dochádzať k subjektívnemu interpretovaniu výsledkov výskumu. Súčasne nie je možné generalizovať výsledky, ktoré sú spojené s výskumom v daných podmienkach a čase. Jedná sa tak o transfer

skúseností z danej reality, pričom dochádza k časovému obmedzeniu rozhovorov s predstaviteľmi klastrových organizácií. Kvalitatívne šetrenie bolo realizované aj v neúspešných klastrových organizáciách, ktoré ukončili svoje pôsobenie pre podporu porozumenia a prenosu zistení.

V nadväznosti na odporúčenia pre ďalší výskum, práca navrhuje oblasť analýzy vývoja a hodnotenia efektivity verejnej podpory klastrov KKP, s nadväznosťou na management a governance (najmä predstaviteľov verejnej správy). Spomínaná oblasť by mohla slúžiť, ako opora pre nastavenie mechanizmov podpory KKP, v rámci nasledujúceho programového obdobia EU a jednotlivých národných, prípadne regionálnych programov. Rovnako sa naskytuje príležitosť pre hodnotenie kreatívnych hubov a inkubátorov, ktoré takisto predstavujú formu podpory klastrov, hlavne v rámci krajín V4.

7. SEZNAM LITERATÚRY

ALLAN, G. A critique of using grounded theory as a research method. *Electronic journal of business research methods*. 2003, 2(1), pp. 1-10.

ANSELIN, L. *Exploratory spatial data analysis in a geocomputational environment*. Geocomputation, a primer. Wiley, New York. 1998.

BOWEN, G. Grounded theory and sensitizing concepts. *International journal of qualitative methods*. 2006, (3), pp. 12-23.

COETZER, A. AND REDMOND J. Decision making regarding employee access to training and development in medium-sized enterprises: A proposed study employing the Critical Incident Technique. *Small enterprise research*. 2011, 18(2), pp. 119-129.

DCMS. Creative industries mapping document. London: DCMS. 1998. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/creative-industries-mapping-documents-1998>

FLEW, T, AND CUNNINGHAM, S. Creative industries after the first decade of debate. *The information society*. 2010 , 26(2), pp. 113-23.

FLEW, T. *Global creative industries*. John Wiley & Sons; 2013.

FLORIDA, R. The economic geography of talent. *Annals of the Association of American geographers*. 2002, 92(4), pp. 743-55.

GLASER, B. STRAUSS, A. AND STRUTZEL, E. The discovery of grounded theory; strategies for qualitative research. *Nursing research*. 1968, 17(4), pp. 364.

HABÁNIK, J, HOŠTÁK, P, AND KÚTIK, J. Economic and social disparity development within regional development of the Slovak Republic. *Economics and management*. 2013, 18(3), pp. 457-64.

HOWKINS, J. *The creative economy: How people make money from ideas*. Penguin UK; 2002.

HOWKINS, J. *Creative Ecologies: Where thinking is a proper job*. Transaction Publishers; 2011.

HUFTY M. *Investigating policy processes: the governance analytical framework (GAF)*. Dostupné z:

http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/shared/executive_education/IMAS/IMAS_2011_2012/Modules%202010-2011_S3/Gouvernance/GAF-Hufty_ENG.pdf

INSTITUT UMĚNÍ – DIVADELNÍ ÚSTAV. *Tabulka trojsektorového členění kultury*. 2012. Dostupné z:

<http://www.programculture.cz/media/image/trojsektorova-tabulka.jpg>

KIND, S. AND MEIER ZU KÖCKER, G. 2012: Developing Successful Creative and Cultural Clusters, Institute for Innovation and Technology, Berlin. Available from: http://www.iit-berlin.de/de/publikationen/developing-successful-creative-culturalclusters//at_download/download

KLOUDOVÁ J, et al. *Kreativní ekonomika*. EUROKÓDEX, 2010.

LANDRY, C. *The creative city: A toolkit for urban innovators*. Earthscan, 2012.

LAZZERETTI, L, BOIX, R. AND CAPONE, F. Do creative industries cluster? Mapping creative local production systems in Italy and Spain. *Industry and innovation*. 2008, 15(5), pp. 549-67.

LAZZERETTI, L, et al. *Creative industries and innovation in Europe: concepts, measures and comparative case studies*. Routledge, 2012.

LEECH, N. AND ONWUEGBUZIE, A. A typology of mixed methods research designs. *Quality & quantity*. 2009, 43(2), pp. 265-75.

MALMBERG, A. AND MASKELL, P. The elusive concept of localization economies: towards a knowledge-based theory of spatial clustering. *Environment and planning A*. 2002, 34(3), pp. 429-49.

MARTIN, R. AND SUNLEY, P. Deconstructing clusters: chaotic concept or policy panacea?. *Journal of economic geography*. 2003, 3(1), pp. 5-35.

MEIER ZU KÖCKER, G. AND ROSTED, J. 2010: *Promoting Cluster Excellence. Measuring and Benchmarking the Quality of Cluster Organisations and Performance of Clusters*. VDI/VDE Innovation + Technik GmbH, FORA. Dostupné z: http://www.ictcluster.bg/_Code/UserFiles/Files/7.%20proceedings-report.pdf

MYRDAL, G. *Economic theory and underdeveloped regions*. London: Duckworth. 1957.

PAVELKOVÁ, D. et al. *Klustry a jejich vliv na výkonnost firem*. Prague: GRADA, 2009.

PEŠIĆ, Z. AND PANIĆ, I.. Cluster – a new model of economic development and competitiveness growth, *Science+practice*, 2012, 15, pp. 123-130.

PICKARD, A. *Research methods in information*. Facet publishing; 2013.

PORTER, M. *The competitive advantage of nations*. New York: Free Press. 1996.

REHÁK, S, AND CHOVANEC, M. Exploring creative clusters using micro-geographic data. *Region Direct*, 2012, (2), pp. 10-35.

SLACH, O. et al. Creative industries in the Czech Republic: a spatial perspective. *E+ M Ekonomie a Management*. 2013, 16(4), pp. 14-29.

TASHAKKORI, A, AND TEDDLIE C. *Sage handbook of mixed methods in social & behavioral research*. Sage, 2010.

THORNBERG, R. Informed grounded theory. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 2012, 56(3), pp. 243-59.

THROSBY, D. *The economics of cultural policy*. Cambridge University Press, 2010.

URQUHART, C. LEHMANN, H. AND MYERS, M. Putting the ‘theory’ back into grounded theory: guidelines for grounded theory studies in information systems. *Information systems journal*. 2010, 20(4), pp. 357-381.

8. PUBLIKAČNÍ AKTIVITY AUTORA

DANKO, Lukáš a Pavel BEDNÁŘ. Creative Industries and Creative Index: Towards Measuring the „Creative“ Regional Performance. *Proceedings of the 9th European Conference on Management Leadership and Governance*. 2013, pp. 42 – 49.

BEDNÁŘ, Pavel, DANKO, Lukáš a Pavel GREBENÍČEK. Towards Creative Clusters: Mapping and Development of Creative Industries in Slovakia. *Proceedings of the 4th International Conference on Geography and Geology*. 2013, pp. 260 – 265.

DANKO, Lukáš. Non-Technological Innovation in the Czech Republic and the European Union. *9th Annual International Bata Conference for Ph.D. Students and Young Researchers*. 2013. pp. 1 – 8.

GREBENÍČEK, Pavel, HÁJEK, Oldřich, SMÉKALOVÁ, Lenka a Lukáš DANKO. Support of Business and Innovations in Strategic Planning of Regional Development on the Municipal Level of the Czech Republic. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mandeliana Brunensis*. 2013, vol. 61, no. 7, pp. 2143 – 2149.

BEDNÁŘ, Pavel, DANKO, Lukáš (2014). Kreativní klastry v zemích střední Evropy. In: *Kreativní třída: talent vs. bohatství*, 56-76.

ŠVIRÁKOVÁ, Eva, SOUKALOVÁ, Radomila, BEDNÁŘ, Pavel, DANKO, Lukáš (2014). Culture managers education: system dynamics model of the coworking design centre. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 1684 – 1694.

BEDNÁŘ, Pavel, DANKO Lukáš (2015). Kvantitativní mapování kulturních a kreativních průmyslů v České republice. In: *Mapování kulturních a kreativních průmyslů v ČR – I. Svazek*. ISBN 978-80-7008-332-1.

BEDNÁŘ, Pavel, DANKO Lukáš, SMÉKALOVÁ, Lenka (2015). Creative Industries and the EU Regional Policy: A Spatial Analysis of Using Structural Funds. *Proceedings of the 7th International Scientific Conference Finance and the Performance of Firms in Science, Education and Practice*, 81-96.

BIALIC-DAVENDRA, Magdalena, BEDNÁŘ, Pavel, DANKO, Lukáš, MATOŠKOVÁ, Jana (2016). Creative Clusters in Visegrad Countries: Factors Conditioning Cluster Establishment and Development. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, vol 32, no. 33-47.

DANKO, Lukáš, BEDNÁŘ, Pavel, MATOŠKOVÁ, Jana (2017) Managers' Activities within Cultural and Creative Clusters: An Essential Element for Cluster Development in the Visegrád Countries. Creativity Studies, 2017, doi 10.3846/23450479.2016.1266049.

9. ODBORNÝ ŽIVOTOPIS

Osobné údaje

Meno: Lukáš Danko

Titul: Ing.

Dátum narodenia: 04. 11. 1987

Trvalý pobyt: M. Rázusa 13, 911 01 Trenčín, Slovenská republika

Dosiahnuté vzdelanie

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Veřejná správa a regionální rozvoj

Ing.

Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne

Verejná správa a regionálny rozvoj

Bc.

Združená stredná škola hotelových služieb a obchodu v Trenčíne

Maturita

Pracovné skúsenosti

Február 2012 – Máj 2012

Trenčianska regionálna rozvojová agentúra

Projektový asistent

Marec 2012 – Apríl 2012

Regionálne poradenské a informačné centrum v Trenčíne

Administratívny pracovník, školiteľ

Marec 2014 – August 2015

Projektový administrátor

Centrum aplikovaného ekonomického výzkumu CAEV FaME UTB

Pedagogické skúsenosti

Výuka na FaME UTB

Veřejná ekonomika

Regionální politika

Regionální analýza I.

Regionální analýza II.

Financování veřejného sektora
Ekonomika veřejné správy

Participácia vo vedecko-výskumných projektoch

IGA/FaME/2013/008 Přírozené klastry a jejich evaluace se specializací na kreativní průmysly v zemích Visegrádské čtyřky

IGA/MFS/2013/001 Potenciál kreativní třídy ve Zlínském kraji se zaměřením na audiovizí a vizuální umění

IGA/FaME/2015/026 Návrh modelu vzniku klastrové organizace v oblasti zemědělství v podmínkách České republiky a v oblasti designu na Slovensku

FaME UTB Rozvoj lidských zdrojů v oblasti výzkumu měření a řízení výkonnosti podniků, klastrů a regionů (2012-2015)

Jazykové znalosti

Anglický jazyk – pokročilý (C1)

Nemecký jazyk – začiatocník

Španielsky jazyk – začiatocník

Litovský jazyk - začiatocník

Ing. Lukáš Danko, Ph.D.

**Rozvoj kreativních klastrů jako nástroje zvýšení konkurenceschopnosti
měst**

Creative cluster development as a tool to increase competitiveness of cities

Teze disertační práce

Vydala Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně,
nám. T. G. Masaryka 5555, 760 01 Zlín.

Náklad: vydáno elektronicky
První vydání

Sazba: autor
Publikace neprošla jazykovou ani redakční úpravou.

Rok vydání 2017

ISBN 978-80-7454-705-8

